

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Alternativní tresty v ČR
se zaměřením na trest domácího vězení

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

Vypracoval:

Jiří Grim

Brno 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Alternativní tresty v ČR se zaměřením na trest domácího vězení zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

Brno 16. 4. 2012

.....
Jiří Grim

Poděkování

Děkuji panu PhDr. Miloslavu Jůzlovi, Ph.D. za velmi užitečnou metodickou a odbornou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce. Také děkuji panu Mgr. Vítězslavu Klusákovi, vedoucímu Probační a mediační služby ČR, středisko Brno a panu Bc. Leoši Pyszakovi, specialistovi na trest domácího vězení, kteří mně poskytli cenné informace a odborný materiál.

Jiří Grim

OBSAH

Úvod	1
1. Trest	3
1.1 Pojem trestu	3
1.2 Funkce a účel trestu	4
1.3 Historie trestu	5
1.4 Soustava a druhy trestů	6
2. Alternativní tresty	11
2.1 Pojem alternativního trestu	11
2.2 Vývoj alternativních trestů na našem území	11
2.3 Právní úprava a druhy alternativních trestů v ČR	13
3. Probační a mediační služba	18
3.1 Probace	18
3.2 Mediace	20
3.3 Cíle a poslání PMS v ČR	23
4. Trest domácího vězení	26
4.1 Historie trestu domácího vězení	26
4.2 Právní úprava TDV v ČR	28
4.3 Trest domácího vězení v EU	35
4.4 Postup PMS před uložením TDV a při kontrole výkonu TDV	40
4.5 Ukládání TDV v praxi	43
Závěr	49
Resumé	51
Anotace	52

Literatura a prameny	53
Seznam použitých zkratk	56
Přílohy	57

Úvod

Jako téma pro svoji bakalářskou práci jsem si zvolil problematiku alternativních trestů s akcentem na trest domácího vězení. Alternativní tresty jsou v současné době velmi aktuálním tématem, neboť kapacita věznic nestačí čelit narůstajícímu trendu v počtu odsouzených. Výběr uvedeného tématu také podstatně ovlivnila moje dlouholetá praxe s pachatelé trestné činnosti, kteří často recidivují.

Alternativní tresty nabízejí nové možnosti při řešení negativních důsledků spojených s ukládáním trestů odsouzeným pachatelům a s tím spojenými obtížemi. Česká republika je v současné době nucena řešit zásadní problémy spojené s rostoucím počtem vězňů a neustále se zvyšujícími náklady na vězeňský systém. Ve vězení má odsouzený zajištěnou komplexní péči a nemusí se o nic starat, nic organizovat ani zařizovat. Navíc, především krátkodobý trest odnětí svobody u pachatelů méně závažných trestných činů se jeví jako zbytečně nákladný a z hlediska prevence dalšího páchaní trestné činnosti jako neúčinný. Podle statické ročenky vězeňské služby za rok 2010, musí stát denně vynaložit na jednu osobu ve výkonu trestu odnětí svobody v průměru 847,-Kč, tj. 309. 255,-Kč ročně. Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody je také doprovázen řadou negativních důsledků, jako jsou například přerušování sociálních vazeb, přizpůsobení se vězeňské kultuře, nemožnost nahradit způsobenou škodu a v neposlední řadě ztížený návrat odsouzeného do společnosti po výkonu trestu. Na rozdíl od trestu odnětí svobody je smyslem alternativních trestů ponechat odsouzené na svobodě a současně jim uložit takový druh povinnosti nebo omezení, který na ně bude působit preventivně a zároveň bude chránit společnost. Výkon alternativních trestů současně upevňuje v pachateli návyky a postoje potřebné k vedení řádného způsobu života a umožní také uspokojit zájmy obětí trestného činu, zejména náhradu škody. Alternativní tresty je však možné uložit jen určitému okruhu pachatelům, u nichž lze předpokládat, že takový druh trestu splní svůj účel.

Cílem mojí bakalářské práce je poskytnout co možná nejvíce ucelený přehled o alternativních sankcích de lege lata. V práci se zaměřím zejména na TDV v platné právní úpravě ČR, kterou porovná s právní úpravou ve vybraných zemích EU, kde je již trest domácího vězení zaveden. Dále chci přiblížit praktickou činnost PMS ČR v rámci zajištění kontroly výkonu TDV a posoudit efektivitu tohoto druhu alternativního trestu v penitenciární praxi.

Bakalářská práce je rozčleněna do čtyř základních kapitol, které na sebe navazují. První kapitola je věnována pojmu trestu, vymezení jeho účelu a funkce. Dále se zde zabývám historií trestu a potrestání, na které navazuje výčet jednotlivých druhů trestů.

V druhé kapitole se zaměřím na vývoj alternativních trestů na našem území, pojem alternativních trestů, jejich platnou právní úpravu v ČR a charakteristiku jednotlivých druhů alternativních trestů.

Ve třetí kapitole se budu zabývat cíly a posláním PMS v ČR, přičemž v této kapitole budou obsaženy také definice pojmů probace a mediace.

Celou čtvrtou kapitolu věnuji trestu domácího vězení a to jak z pohledu historie, tak i současné právní úpravy v České republice a v zahraničí. Jedná se o nově zavedený alternativní trest, s jehož ukládáním a výkonem nemá zatím česká justice žádné vlastní zkušenosti. Vzhledem ke skutečnosti, že výkon kontroly je zajišťován prostřednictvím úředníků PMS, podrobně se zaměřím také na jejich činnost v této oblasti. Tato kapitola bude v závěru doplněna o konkrétní případy odsouzených k výkonu trestu domácího vězení v působnosti střediska PMS Brno.

1. Trest

1.1 Pojem trestu

Právní teorie chápe trest jako opatření státního donucení, které je ukládáno pachateli za spáchaný trestný čin v rámci trestního řízení jménem státu příslušnými soudy.¹

Pachateli trestného činu je tímto opatřením způsobena nejen určitá újma, která představuje významný zásah do jeho osobnostní sféry, ale zároveň vyvolává vůči němu negativní společenské hodnocení.

Trest jako právní následek spáchaného trestního činu, může být uložen pouze za spáchaný trestný čin jeho pachateli a to pouze na základě zákona (*nulla poena sine lege*).

V právní teorii existují dvě základní koncepce o pojetí smyslu trestu, důvodu a účelu trestání:

1. **Absolutní teorie** (teorie odplaty) – tyto teorie vycházejí z myšlenky „*punitur, quia peccatum est*“ – trestá se proto, že bylo páčáno zlo.

Tyto teorie spatřují účel trestu a tím i jeho podstatu v trestu samotném. Trest je chápán pouze jako spravedlivá odplata za spáchaný zločin. K zastáncům této teorie patří například Kant. Podle Kanta je jediným úkolem trestu uskutečňovat spravedlnost, bez níž by stát nemohl existovat.

2. **Relativní teorie** – myšlenka „*punitur, ne peccetur*“ – trestá se, aby nebylo páčáno zlo. Tyto teorie, přikládají trestu určité cíle užitečné pro společnost. Spojují podstatu trestu s účelem stojícím mimo samotný trest, tj. s ochranou společnosti, jedince. Prvek odplaty odmítají. Základem je pohružka trestem, která jako určité psychologické donucení má preventivně pachatele odradit od páčání trestného činu

3. **Smíšené (slučovací) teorie** – Tato teorie obsahuje prvky teorií absolutních i relativních. Základem je myšlenka, že trest má předcházet trestnému činu prostřednictvím prevence generální, zaměřené k osobám, které by se zločinci mohli stát, a prostředky prevence speciální, zaměřené k pachateli trestného činu, o němž se rozhoduje.

---

¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. I.* Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 417.

1.2 Funkce a účel trestu

V novém trestním zákoníku není účel trestu výslovně vyjádřen a jeho vymezení je tak ponecháno především na trestní nauce a judikatuře trestních soudů.

Prostřednictvím trestů společnost vymáhá dodržování svých právních norem jako pravidel chování. Tím jednak hodnotí a potvrzuje jejich závažnost a zároveň uznává trestaného jako přičetnou osobu, která je odpovědná za své jednání.

Dle právní teorie může trest plnit čtyři funkce.

1. výchovnou - přispět k nápravě potrestaného
2. preventivní – odstrašující před pácháním trestných činů
3. ochrannou – chránit společnost před pachatelem
4. restaurativní, tj. obnovující narušené a právem chráněné vztahy

Cíle trestu, vnímáme ve třech rovinách:

- v generální prevenci,
- individuální prevenci
- individuální represi

Generální prevenci spočívá v tom, že společnost má být prostřednictvím spravedlivě a včas ukládaných trestů utvrzována v představě, že právo skutečně slouží k ochraně společenských zájmů, a zároveň upozorňována na to, jaké právní následky mohou být očekávány při porušení normou stanoveného zákazu nebo příkazu.²

Individuální prevence je spojována spíše s metodami pozitivními, především výchovnými a pachatele kladně motivujícími.³

Individuální represi usiluje společnost zabránění pachateli v páchání další trestné činnosti za využití prostředků spíše negativní povahy (výrazné omezení svobody pohybu a dalších aktivit, znemožnění výkonu povolání, odčerpání finančních prostředků atd.). Spadají

---

² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009, s. 414.

³ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné – Obecná část.* Brno: Masarykova univerzita, 2005. s. 404-405.

sem i negativní metody jako různé zákazy, příkazy či omezení v průběhu výkonu určitého trestu.⁴

Dřívější trestní zákon vymezoval účel trestu jako ochranu společnosti před pachateli trestných činů, zabránění odsouzenému v páchání další trestné činnosti, výchově k řádnému způsobu života a působit tak výchovně i na ostatní členy společnosti.

Při ukládání trestů je nutné vycházet ze zásad uvedených v trestním zákoníku a to v § 37 a § 38 tzn., že pachateli nelze uložit kruté a nepřiměřené trestní sankce a dále, že výkonem trestu nesmí být ponížena lidská důstojnost. Tresty je nutno ukládat s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a poměrům pachatele a tam, kde postačí uložení trestní sankce pachatele méně postihující, nesmí být uložena trestní sankce pro pachatele citelnější.

1.3 Historie trestu

Již od počátku formování lidských společenství se zároveň formulovala pravidla chování, příkazy a zákazy. Současně se vznikem tohoto systému společenských pravidel si musela společnost stanovit i nejrůznější druhy následků, sankcí, za jejich porušení. Velký význam při uznávání a vymáhání tohoto systému měla náboženská víra, která požívala u lidí velké autority a podobná pravidla také zaváděla. Každá společnost musí uznávat určitá pravidla chování, platná pro všechny členy společnosti a trestání jejich nedodržování. Bez toho by přestala být společností a zanikla by v chaosu a nejistotě. Vznik samotného trestního práva je spjat se vznikem státu a jeho správy. Stát je nositelem moci a je tedy oprávněn rozhodovat o vině a trestu.⁵

Nahlížení na trest však prošlo dlouhým historickým vývojem, který byl formován úrovní právního vědomí, vnímáním morálky, společenskou situací a dalšími faktory, jako jsou náboženská, politická nebo ekonomická situace. Postupnou proměnou prošel také pohled na trestný čin, jakožto předpoklad k potrestání, a způsob, jakým pachatele takových činů trestat.

---

⁴ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné – Obecná část*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. s. 404-405.

⁵ MEZNÍK, J., KALVODOVÁ, V., KUČHTA, J. *Základy penologie*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. s. 4.

První funkcí trestu byla především odplata, která se vztahovala k minulosti. Postupně přešla dlouhým procesem k pojetí trestu jako nápravy, a to pachatele i společnosti, která naopak směřuje do budoucna.⁶

V nejstarších dobách hrála roli soudu i vykonavatele trestu skupina, ze které provinilec pocházel. Porušení pravidel skupiny se považovalo za její ohrožení jako celku. S postupným osidlováním planety a rozšiřováním společností, rostla potřeba společnost uspořádat, vytvořit pevná pravidla, společenské a politické struktury. V tuto dobu se do popředí dostává trest státní či církevní.⁷

Je naprosto přirozené, že se pravidla chování ve společnosti i druhy trestů za jejich porušování v průběhu doby v různých společnostech navzájem lišily, protože každá společnost v určitém čase potřebuje regulovat a chránit jiné skutečnosti a zájmy a také různě tvrdě porušení takové regulace trestat. Vždy je zásadní, jaké stěžejní hodnoty společnost chrání, zda církevní zásady, movitý majetek a jídlo, nebo život a rodinu a co je cílem trestání, zda odstrašení, msta, odplata nebo napravení. Nelze odsuzovat žádnou společnost za to, jaké v historii používala tresty a jak je vykonávala, neboť v danou dobu to jistě považovala za spravedlivé.

1.4 Soustava a druhy trestů

System trestů v ČR je tvořen soustavou určitých souvisejících prvků a vzájemnými vztahy mezi nimi. Tento systém se skládá z jednotlivých druhů trestů a vztahů mezi jednotlivými tresty. „Podoba systému trestněprávních sankcí je jednou z klíčových otázek trestněprávních a trestně politických, neboť jsou to právě trestní sankce, jimiž je realizována základní, tj. ochranná funkce trestního práva. Základním smyslem tohoto systému je poskytnout trestní praxi takové nástroje, které poslouží coby účinný prostředek kontroly kriminality.“⁸

V rámci systému trestů nesmíme opomenout zásadu humanismu. Tato vychází z ustanovení čl. 7 odst. 2 Listiny⁹ a v trestním zákoníku je uplatněna v § 37 odst. 2, podle

---

⁶ MEZNÍK, J., KALVODOVÁ, V., KUČHTA, J. *Základy penologie*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. s. 4.

⁷ LYONS, L. *Historie Trestu. Justiční tresty od dávných dob po současnost*. Praha : Svojtka & Co., 2004. s. 7.

⁸ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 466.

⁹ Čl. 7 odst. 2 LZPS.

něhož ukládané trestní sankce nemohou být kruté a nepřiměřené a při výkonu trestní sankce nesmí být ponížena lidská důstojnost.¹⁰

Druhy trestů

V Čl. 39 LZPS je uvedeno, že „jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech a majetku, lze za jeho spáchání uložit“¹¹.

Za spáchané trestné činy tak může soud uložit pouze tresty, které jsou taxativně uvedené v §52 zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Jedná se dále o níže uvedené druhy trestů:

- a) odnětí svobody,
- b) domácí vězení,
- c) obecně prospěšné práce,
- d) propadnutí majetku,
- e) peněžitý trest,
- f) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- g) zákaz činnosti,
- h) zákaz pobytu,
- i) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- j) ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání,
- k) ztrátu vojenské hodnosti,
- l) vyhoštění.

Trestem odnětí svobody se rozumí, nestanoví-li trestní zákon jinak,

- a) nepodmíněný trest odnětí svobody,
- b) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody,
- c) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem

Zvláštním typem trestu odnětí svobody je výjimečný trest, který je vymezen v § 54 trestního zákoníku.

Jedná se o trest odnětí svobody na dobu nad 20 až do 30 let a trest odnětí svobody na doživotí.

---

¹⁰ § 37 odst. 2 trestního zákoníku.

¹¹ § 39 Listiny.

Shora uvedené tresty jsou seřazeny v pořadí podle závažnosti a podle zájmů, které trest postihuje a upravuje zároveň i jejich vzájemné vztahy. Výčet trestů již neobsahuje trest smrti, který byl v roce 1990 zrušen a nahrazen již shora uvedeným trestem odnětí svobody na doživotí s možností zpřísněného podmíněného propuštění z jeho výkonu.

Odnětí svobody (§ 55 TZ)

Trest odnětí svobody lze uložit za každý trestný čin, tedy podle nové právní úpravy za přečin i za zločin. Lze jej tedy považovat za univerzální trest. Tento trest však je až tím nejkrajnějším řešením, proto jeho uložení přichází v úvahu pouze v případě, že mírnějšími druhy trestu, nespojenými s odnětím svobody, nelze dosáhnout účelu trestu, tehdy dostatečné nápravy pachatele a ochrany společnosti.

Doba trvání trestu odnětí svobody je omezena obecnou maximální hranicí 20 let. Dále pak každá skutková podstata trestného činu obsahuje vlastní rozmezí, ve kterém lze trest uložit. Horní hranice smí být překročena pouze ve dvou případech, které jsou taxativně vymezeny v trestním zákoníku. Prvním takovým případem je situace popsána v ustanovení § 59 trestního zákoníku, kdy pachatel spáchá zvlášť závažný zločin, ač byl již pro takový nebo jiný zvlášť závažný zločin potrestán, druhým případem je situace popsána v ustanovení § 108 trestního zákoníku, kdy je spáchání trestného činu vykonáno ve prospěch zločinného spolčení. V obou uvedených případech se horní hranice trestní sazby zvyšuje o jednu třetinu a trest takto uložený může převyšovat dvacet let. Při ukládání výjimečného trestu odnětí svobody nesmí horní hranice převyšovat třicet let.

Podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody

Podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody může soud uložit za současného splnění těchto podmínek:

- a) jedná se o trest odnětí svobody nepřevyšující tři léta
- b) vzhledem k osobě a poměrům pachatele, zejména s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a prostředí, ve kterém žije a pracuje, a k okolnostem případu má soud důvodně za to, že k působení na pachatele, aby vedl řádný život, není třeba jeho výkonu.

Při podmíněném odsouzení stanoví soud zkušební dobu na jeden rok až pět let; může také uložit přiměřená omezení a přiměřené povinnosti směřující k tomu, aby pachatel vedl řádný život:

Zpravidla také pachateli uloží, aby podle svých sil nahradil škodu, kterou trestným činem způsobil.

Podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody s dohledem

Zde platí stejné podmínky jako pro podmíněný odklad výkonu trestu bez dohledu, s tím, že zde navíc je třeba zvýšeně sledovat a kontrolovat chování pachatele a poskytnout mu potřebnou péči a pomoc ve zkušební době.

Z výše uvedeného přehledu jednotlivých trestů vyplývá, že v systému trestů de lege lata se objevují jednak tresty ukládané běžně a jednak výjimečné. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že výjimečný trest je podroben stejným zásadám a principům, jako tresty běžné. Výjimečnost spočívá v tom, že je reakcí na výjimečný stupeň kriminality, který není vhodné postihovat trestem běžným.¹² Jedná se například o možnost použití výjimečného trestu v případě trestného činu vraždy podle § 140 odst. 3. trestního zákoníku.

Tresty lze třídit i podle jiných kritérií, než je závažnost spáchaného trestného činu a potřeba reakce na ni, ať již trestem běžným či výjimečným. Tresty lze třídit zejména podle:

a) toho jestli je možné tresty ukládat samostatně nebo pouze vedle jiného trestu (srovnej § 53 trestního zákoníku)

- tresty samostatné - lze je uložit samostatně i ve spojení s jiným trestem

- tresty vedlejší - lze je uložit pouze vedle jiného trestu

b) postiženého zájmu odsouzeného

- tresty postihující svobodu

- tresty majetkové

- tresty na cti

c) určitosti trestní sankce

- tresty absolutně určité (ztráta čestných titulů)

- tresty relativně určité (např. zákaz činnosti od 1 roku do 10 let)

---

¹² KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část.* Praha : C. H. Beck, 2009. s. 473.

d) osoby odsouzeného, zda je možné tresty uložit kterémukoliv pachateli či nikoli

- tresty, které lze uložit kterémukoliv pachateli trestných činů (zákaz vstupu na sportovní a kulturní akce)
- tresty, které lze uložit pouze zúženému okruhu pachatelů (trest vyhoštění)
- tresty, které lze uložit dospělému pachateli
- trestní opatření, která lze uložit mladistvému.¹³

---

¹³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Praha: Leges, s.r.o., 2009. s. 357-359.

2. Alternativní tresty

2.1 Pojem alternativního trestu

Pojem alternativního trestu není v trestním zákoníku definován. Alternativním tresty lze v širším pojetí vymezit tak, že jde o všechny tresty nespojené s odnětím svobody. Při takovém vymezení by pak do skupiny alternativních trestů spadaly všechny druhy trestů uvedené v ustanovení § 52 trestního zákoníku pouze s výjimkou trestu odnětí svobody. V tomto případě by bylo možné označit za alternativní tresty dokonce i trest ztráty čestných titulů a vyznamenání a trest ztráty vojenské hodnosti, přestože oba uvedené tresty lze uložit pouze vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody. Žádný z těchto trestů sám o sobě nemá za důsledek omezení osobní svobody pachatele.

V užším pojetí však lze alternativní tresty vymezovat pomocí jejich hlavního účelu, a tím je náhrada za nepodmíněný trest odnětí svobody. Při tomto pojetí by spadaly do kategorie alternativních trestů pouze trest domácího vězení, trest obecně prospěšných prací, peněžitý trest a podmíněné odsouzení. Na rozdíl od ostatních druhů trestů, jako je například trest zákazu činnosti, zákazu pobytu apod., je výše uvedená čtveřice alternativních trestů charakteristická svou neslučitelností s nepodmíněným trestem odnětí svobody. Nemožnost uložit některý z těchto trestů vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody tak zdůrazňuje jejich alternativní povahu.¹⁴

2.2 Vývoj alternativních trestů na našem území

Významným mezníkem ve vývoji alternativních trestů na našem území bylo přijetí Trestního zákona o zločinech, přečinech a přestupcích (zákon č. 117/1852 z.ř.), jenž se stal základem rakouského a později také československého trestního práva. Tento zákon rozlišoval zločiny, přestupky a přečiny a obsahoval možnost uložení alternativních trestů, a to peněžitou pokutu, propadnutí věci, ztrátu práv a povolení, tělesné kárání, vyhoštění z určitého místa a dále také domácí vězení.¹⁵

Přijetím tzv. recepční normy, zákona č. 11/1918 Sb., došlo k recepci práva platného před vznikem Československa do nového československého státu. Trestní právo tak bylo

---

¹⁴ ŠČERBA, F.: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011, str. 31

¹⁵ BÍLÝ, Jiří. *Právní dějiny na území České republiky*. 1.vydání. Praha: Linde, 2003, s. 459.

upraveno trestním zákonem z roku 1852, na Slovensku platil uherský trestní zákon z roku 1878 a zákon o přestupcích z roku 1879. Pokusem o unifikaci tohoto dualismu byl dokument Zatímní návrh obecné části trestního zákona z roku 1921 a v roce 1923 zveřejněný návrh trestního zákoníku nazvaný Přípravná osnova trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového, k jehož kodifikaci nedošlo. Po druhé světové válce, během níž byly vydávány nacistické předpisy a ukládány zcela nepřiměřené tresty, došlo k návratu trestního práva do stavu před druhou světovou válkou, tedy stále platily výše uvedené trestněprávní předpisy.¹⁶

Trestní zákon z roku 1950 (zákon č. 86/1950 Sb) rozlišoval trest hlavní a trest vedlejší a obsahoval celou řadu alternativních trestů např, trest ztráty čestných práv občanských, trest ztráty státního občanství, trest ztráty vojenské hodnosti, trest propadnutí jmění, peněžitý trest, trest zákazu činnosti, trest vyhoštění, trest zákazu pobytu, trest uveřejnění rozsudku a také trest propadnutí věci. Soud také mohl místo trestu odnětí svobody nepřevyšujícího tři měsíce uložit pachateli, který jinak vedl řádný život pracujícího člověka, nápravné opatření. Pokud dle posouzení soudu stačil k nápravě pachatele tento mírnější trest. Tento trest byl vykonáván na svobodě a pachatel byl povinen pracovat za sníženou odměnu po dobu jednoho až šesti měsíců. Peněžitý trest mohl být soudem uložen jen v případech zákonem stanovených v rozpětí 1.000 Kčs až 10 miliónů Kčs.

Za vznik novodobého trestního práva lze považovat vydání zákona č. 140/1961 Sb. tr. zákona, který po řadě novelizací platil až do přijetí zákona č.40/2009 Sb., tr. zákoníku, který je účinný od 1. 1. 2010. Účelem trestu dle trestního zákona byla ochrana společnosti před pachateli trestných činů, zabránění odsouzenému v dalším páčání trestné činnosti a zejména výchova k vedení řádného způsobu života, a tím současně působit výchovně i na ostatní členy společnosti. Důsledkem tohoto chápání a také důsledkem vlivu poznatků západoevropských zemí došlo k zavádění řady alternativních trestů do československého a později českého právního řádu. Například novelou č. 148/1969 Sb. byl do našeho právního řádu zaveden trest zákazu pobytu, novelou č. 152/1995 Sb. trest obecně prospěšných prací a novelou č. 253/1997 Sb. podmíněné odsouzení s dohledem a upuštění od potrestání s dohledem. Výše zmíněnými novelami a dalšími v této práci nejmenovanými došlo v českém

---

¹⁶ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v Českých zemích a v Československu*. 3. nezměněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s.36-39.

trestním právu k posílení zásady individualizace trestu, což je zásada ovládající moderní trestní právo v řadě států světa.¹⁷

2.3 Právní úprava a druhy alternativních trestů v ČR

Jeden z nejvýznamnějších posunů v systému trestů pak přinesl zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, který přinesl zcela nový systém sankcí ukládaných mladistvým za spáchaná provinění, a to s důrazem na výchovná opatření, popřípadě na trestní opatření s výrazným výchovným vlivem bez uplatnění represe.

Nový trestní zákoník pak převzal dřívější druhy trestů a tyto rozšířil o další dva nové tresty, které jsou alternativami k trestu odnětí svobody a to trest domácího vězení a trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Po jejich zavedení tak trestní zákoník čítá celkem dvanáct druhů trestů, v jejichž systému pak převažují tresty, které nejsou spojeny s odnětím svobody a s izolací pachatele od společnosti. Tento systém tak předpokládá, že převážná část pachatelů je méně narušena, zejména jsou-li odsouzeni poprvé. Zvláště u těchto pachatelů by se pak mohly negativně projevit některé škodlivé důsledky spojené s výkonem nepodmíněného trestu odnětí svobody. Tyto důsledky spočívají zejména v násilném vytržení pachatele z přirozeného sociálního prostředí, narušení jeho sociálně dobrých svazků a v riziku negativního vlivu více narušených osob v době výkonu tohoto trestu.

Uložení trestů nespojených s odnětím svobody se pak v rámci společnosti chápe jako projev důvěry k osobě pachatele, a při jejich výkonu se lze opřít o pachatelovy kladné vlastnosti a návyky. Na výchovném působení a práci s tímto pachatelem se pak mohou podílet odborníci i laická veřejnost, kteří při opětovném začlenění pachatele do společnosti významně napomáhají.

V následující části práce bude uveden krátký popis jednotlivých druhů trestů, na kterou budou navazovat kapitoly věnované podstatě a smyslu alternativních trestů.

Z popisu výčtu jednotlivých alternativních trestů uvedených v ust. § 52 trestního zákoníku bude vynechán trest domácího vězení, kterému je věnována samostatná kapitola práce.

---

¹⁷ BÍLÝ, Jiří. *Právní dějiny na území České republiky*. 1.vydání. Praha: Linde, 2003, s. 458-460..

Obecně prospěšné práce (§ 62 TZ)

Podle ustanovení TrZ je možné uložit trest obecně prospěšných prací pouze za přečin, přičemž došlo ke snížení výměry tohoto trestu na 50 až 300 hodin. Navíc co se týká doby, do kdy musí být tento trest vykonán, byla zakotvena možnost v odůvodněných případech prodloužit dobu od nařízení výkonu tohoto trestu (jeden rok) až o šest měsíců. Domnívám se, že úprava je vhodná zejména u pracujících, kterým byl uložen trest v maximální výměře a není v jejich možnostech ho do jednoho roku odpracovat. Splnění trestu je ovlivněno např. péčí o děti a případně i stanovením dohledu nebo uložením přiměřených povinností a omezení, případně výchovným opatřením. Z ryze praktických důvodů došlo k omezení ukládání tohoto trestu odsouzeným, jimž byl v posledních třech letech tento trest přeměněn na trest odnětí svobody. Přepočítání neodpracovaných hodin k trestu odnětí svobody se zpřísnilo z původních 2:1 na 1:1. Tedy pokud odsouzený nevykoná trest OPP ve výměře 300 hodin, bude mu přeměněn na 300 dnů odnětí svobody nepodmíněně, což je obdobné, jako náhradní trest u trestu domácího vězení.

Propadnutí majetku (§ 66 TZ)

Trest propadnutí majetku postihuje veškerý pachatelův majetek nebo jeho část, kterou určí ve svém rozsudku soud. Trest propadnutí majetku může soud uložit pouze ve třech případech: je možné jej uložit společně s výjimečným trestem, dále pak vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody, který soud ukládá za zvlášť závažný zločin, jímž pachatel získal nebo se snažil získat majetkový prospěch, a za takové činy, u kterých to trestní zákoník ve zvláštní části dovoluje. Vlastníkem propadnutého majetku se stává stát.

Peněžitý trest (§§ 67 – 69 TZ)

Peněžitý trest je jedním z nejdůležitějších druhů trestů nespojených s odnětím svobody a je velice významnou alternativou ke krátkodobým trestům odnětí svobody. Tento trest lze uložit pachateli, který se úmyslným trestným činem snažil získat pro sebe nebo jiného majetkový prospěch.

Bez uvedené podmínky pak lze tento trest uložit, pokud trestní zákoník uložení tohoto trestu za daný skutek umožňuje a lze jej také uložit za přečin, za který se vzhledem k dalším okolnostem nepodmíněný trest odnětí svobody současně neukládá. Jako samostatný trest pak může být uložen, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného skutku a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.

Propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty (§§ 70 – 72 TZ)

Trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty má sloužit k tomu, aby byla pachateli ztížena možnost dalšího páčání trestné činnosti a to tím, že mu věc nebo jiná majetková hodnota bude odejmuta. Nebude tak možné, aby nadále tato věc sloužila pachateli k páčání trestné činnosti. V dalším případě bude pachateli odňat prospěch trestnou činností získaný. Soud může rozsudkem prohlásit věc nebo jinou majetkovou hodnotu za propadlou ve čtyřech případech. Za prvé, bylo-li jí užito ke spáchání trestného činu, za druhé, byla-li ke spáchání trestného činu určena, za třetí, pokud ji pachatel získal trestným činem nebo jako odměnu za něj, a za čtvrté, pokud ji pachatel nabyl za věc nebo jinou majetkovou hodnotu uvedenou jako třetí v pořadí.

Trest lze uložit samostatně i vedle jiných trestů. Musí jít o věc nebo jinou majetkovou hodnotu, kterou pachatel vlastní nebo s ní fakticky jako vlastník nakládá a takováto věc se pak stává majetkem státu.

Zákaz činnosti (§§ 73 a 74 TZ)

Tento trest je jedním z druhů trestů, které mají přímo zabránit pachateli v dalším páčání trestné činnosti. Trest zákazu činnosti je nejčastěji ukládán za trestné činy spáchané při řízení motorových vozidel (ublížení na zdraví, ohrožení pod vlivem návykové látky) a za trestné činy majetkové a hospodářské.

Účelem tohoto trestu je snaha zabránit pachateli v páčání další trestné činnosti, pro kterou by tato zakázaná činnost mohla vytvářet podmínky. Činnost, kterou soud uložením trestu zakazuje, spočívá ve výkonu povolání nebo ve výkonu činnosti, k níž je třeba zvláštního povolení podle zvláštního předpisu (řízení motorového vozidla, výkon živnostenské činnosti apod.).

Doba, na kterou lze trest zákazu činnosti uložit, činí jeden rok až deset let. Samostatně ho lze uložit za trestný čin, u kterého to trestní zákon ve zvláštní části připouští. Podle stávající právní úpravy přichází v úvahu podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu po uplynutí poloviny tohoto trestu.

Velmi zásadním problémem, který v souvislosti s tímto trestem vzniká, je kontrola výkonu tohoto trestu. Porušuje-li pachatel uložený zákaz činnosti, je toto jeho jednání dále posuzováno jako přečin maření výkonu úředního rozhodnutí. K takovéto situaci nejčastěji dochází v souvislosti s uloženým trestem zákazu řízení motorových vozidel.

Zákaz pobytu (§ 75 TZ)

Trest zákazu pobytu může soud uložit na dobu od jednoho roku do deseti let za úmyslný trestný čin. Účelem tohoto trestu je vyřadit pachatele z prostředí, se kterým souvisela jeho trestná činnost a lze jej uložit především vedle jiného trestu. Potřeba vyřazení odsouzeného z daného prostředí musí být odůvodněna ochranou veřejného pořádku, rodiny, zdraví, mravnosti nebo majetku. Spolu se zákazem pobytu mohou být odsouzenému soudem uložena po dobu výkonu trestu přiměřená omezení a povinnosti.

Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce (§§ 76 a 77 TZ)

Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce je jedním z druhů trestů, které omezují pachatele v jeho svobodném pohybu, omezuje tak jeho občanská práva, která mu jsou zaručena v čl. 14 LZPS. Tato práva a svobody pak mohou být dle ust. čl. 14 odst. 3 LZPS omezeny pouze zákonem. Uvedený trest se řadí mezi alternativní druhy trestů a lze jej uložit jednak samostatně a to jen za přečiny a jednak vedle jiného druhu trestu vyjma trestu vyhoštění. Maximální délka tohoto trestu je deset let.

Zavedení zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce do českého soudnictví je reakcí společnosti na zvyšující se problém především fotbalového chuligánství. Účelem tohoto trestu tedy je zabránit zákazem vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce účasti osob, u kterých bylo jednoznačně prokázáno, že se na těchto akcích dopouštějí protiprávního jednání spojeného hlavně s útoky na život a zdraví osob a také na majetek.

Vzhledem k tomu, že se jedná o zcela nový prvek v naší trestní justici a praktické zkušenosti spojené s výkonem tohoto trestu jsou v současné době minimální, ukáže až další čas jak budou orgány justice schopny tohoto trestu využívat.

K tomuto problému bych chtěl zmínit, že fenomén tzv. diváckého násilí je v poslední době alarmující a neměl by být naší společností opomíjen. S tímto problémem jsem se ve své praxi několikrát setkal jako velitel družstva pořádkové jednotky na mnoha stadionech v rámci území celé republiky. Jsem přesvědčen, že pokud naše společnost bude tento negativní společenský jev podceňovat, může to mít neblahý dopad na celkové dění v naší společnosti zejména tím, že k těmto tzv. „idolům“ vzhlíží především mladá generace pocházející ze sociálně a emočně chudého prostředí.

Ztráta čestných titulů a vyznamenání (§ 78 TZ)

Tento trest, stejně jako trest ztráty vojenské hodnosti, jsou tresty tzv. vedlejšími. Je možné je uložit pouze vedle trestu jiného. Soud může tyto dva tresty uložit v případě, odsuzuje-li pachatele k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta za úmyslný trestný čin spáchaný ze zvlášť zavrženíhodné pohnutky.

Podstata trestu spočívá ve ztrátě vyznamenání, čestných uznání, vědecké a umělecké hodnosti a jiných čestných titulů, udělených podle vnitrostátních právních předpisů, jakož i ve ztrátě práva nosit cizozemská vyznamenání a užívání cizozemských čestných titulů.

Ztráta vojenské hodnosti (§ 79 TZ)

O trestu ztráty vojenské hodnosti platí obecně totéž co o trestu ztráty čestných titulů a vyznamenání. Podstata trestu spočívá v tom, že se odsouzenému snižuje hodnost ve vojsku na hodnost vojína.

Vzhledem k tomu, že hodnosti se udělují vojákům s přihlédnutím k jejich morálním a odborným hodnotám a kvalitám, je potom v odebrání hodnosti vyjádřeno mimo jiné i morální odsouzení spáchaného skutku.

Vyhoštění (§ 80 TZ)

Trest vyhoštění sleduje snahu zabránit odsouzenému (ten není občanem ČR), aby na území České republiky páchal další trestnou činnost. Trest může být uložen za předpokladu, že to vyžaduje bezpečnost lidí či majetku nebo jiný obecný zájem.

Doba, na kterou lze trest vyhoštění uložit, je jeden rok až deset let anebo ho soud může uložit na dobu neurčitou. Tento trest lze uložit společně s jiným trestem, stejně tak i jako samostatný trest za kterýkoli trestný čin.

3. Probační a mediační služba

3.1 Probace

Probace pochází z latinského *probatio* – zkoušení, ověřování. Pod pojmem probace se dle § 2 odst. 1 zákona o PMS rozumí organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení. Dále sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.

Obviněný nebo odsouzený tedy dostává ještě příležitost dokázat, že je schopen vést řádný život, a že by nebylo účelné ukládat mu přísnější trest. Podstata probace spočívá v převýchově a pozitivním působení na pachatele trestného činu při uplatnění kombinace prvků kontroly, pomoci a poradenství.¹⁸

Za zakladatele probace je považován americký obuvník z Bostonu John Augustus, který se stal prvním probačním pracovníkem. V Evropě se probace vyvinula z podmíněného odsouzení, které bylo uzákoněno nejprve ve Francii a v Belgii na konci 19. století. Na současné podobě probace se podíleli ve velké míře také dobrovolníci a neziskové organizace, které postupně nahradili profesionálové. V posledních 60 letech prošla probace následujícími vývojovými etapami:¹⁹

-v 50. letech se probace zaměřovala především na humanizaci vězeňských trestů a objevovaly se první pokusy o komplexní uplatnění alternativních trestů, zvláště podmíněného odsouzení s dohledem a podmíněného propuštění. Pozornost je v zásadě výlučně věnována pachateli. Při práci s pachateli trestných činů se kromě tradičních prvků pomoci uplatňují také prvky kontroly a dohledu.

---

¹⁸ SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 24.

¹⁹ DOUBRAVOVÁ, D., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., ŠTERN, P. et al. *Příručka pro Probaci a mediaci*. Praha: Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici – Institut pro probaci a mediaci, 2001. s. 3 A1.

-v období 60. a 70. let byla formou institucionální péče stále více prosazována různá výchovná, sociální a terapeutická opatření v souladu s mottem „zacházení namísto trestání“.

-v 80. letech je zdůrazňována důležitost přirozeného sociálního prostředí pachatele pro jeho nápravu a dochází tak k odklonu od institucionálního zacházení. Trestní politika získává tzv. depenalizační charakter, kdy jsou běžné tresty nahrazovány opatřeními nemajícími tradiční povahu trestu. Zavádějí se první instituty odklonů a probační činnosti začínají být využívány ve všech fázích trestního řízení.

-v 90. letech je zdůrazňována potřeba pracovat s oběťmi trestných činů jako s jednou ze stran sporu. Probační služby spolupracují s organizacemi zabývajícími se oběťmi trestných činů a samy obětem poskytují poradenství a pomoc.

V ČR se probace začala formovat jako praktický nástroj nápravy a resocializace určité skupiny delikventů v rukách soudců, kteří si byli vědomi zhoubných účinků vězení...²⁰

Dle E. Žatecké (2007, s. 23) lze za začátek probace v České republice považovat již 60. léta 20. století, kdy se nejvíce prosazovaly tzv. pomáhající profese, které se zaměřovaly na odstranění příčin trestných činů.

S lidmi, které společnost vyloučila, pracoval systém sociálních kurátorů, který vznikl mezi lety 1968 až 1971. Dalším krokem bylo vytvoření systému kurátorů pro mladistvé pachatele.

Během 80. let 20. století pokračoval rozvoj probačních služeb ustanovením kurátorů, jejichž činnost byla zaměřena převážně na kontrolu mladistvých pachatelů.

Stejně jako v jiných společenských oblastech, tak i ve vývoji probace dochází k zásadním změnám po roce 1989. Byly zavedeny nové instituty, jako např. podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, trest obecně prospěšných prací. Současně byly vytvořeny role probačních úředníků na základě nařízení vlády č. 341/1994 Sb.

---

²⁰ VANTUCH, P. *Aktuální otázky postpenitenciární péče*. Brno, 1982. s. 42

Teprve přijetím nového zákona o PMS č. 257/2000 Sb., který nabyl účinnost k 1. 1. 2001, se odstranilo mnoho problémů, souvisejících s činností probačních úředníků jako nedostatek prostoru pro práci a nedůvěra ze strany veřejnosti tak i soudů.

3.2 Mediace

Termín mediace má svůj původ v latinském slově. *mediare* = být uprostřed. Význam slova mediace je zprostředkování, jedná se tedy o způsob pokojného řešení sporů, jehož cílem je dohoda. Mediace je používána v mnoha oblastech společenského života.

„Mediace jako přístup, idea řešení konfliktů za pomoci třetí nezávislé strany existuje v mnoha společenstvích již po staletí. Historie mediace jako přístupu k řešení konfliktu má své kořeny už ve starověku.“²¹ Ve starověkém Řecku se občanské spory občanů řešily zpravidla před rozhodčím soudem. Rozhodčí řízení, která má některé společné rysy s mediací, můžeme považovat za předstupeň ve vývoji mediace.²² Při řešení sporů ve středověku, lze pozorovat uplatňování mediačních principů, zejména pak v souvislosti s uplatňováním smírčího práva. Pachatel musel za spáchaný zločin splnit nějaký úkol, kterým by odčinil způsobenou újmu. Např. vrah místo, aby byl popraven, musel často hradit náklady na soudní řízení a kromě dalšího finančního vyrovnání s rodinou byl také povinen sám vytesat a vztyčit kamenný kříž nebo kapličku jako připomínku celé události. Takovéto řešení bylo vhodnější nejen pro pachatele, ale také pro pozůstalou rodinu i celou komunitu. Výhodné však bylo zejména pro majetné pachatele, ti kteří neměli dostatek finančních prostředků, se museli podrobit běžným trestům.²³

Dnešní podoba mediace, má své kořeny v zámoří a to v Kanadě a USA, kde se začala hojněji využívat přibližně před čtyřiceti lety. „Do USA a Kanady, kolébek mediace v naší „severozápadní“ civilizaci, přišla mediace v první polovině 20. století spolu s čínskými a židovskými přistěhovalci. Přibližně od 60. let nastává rozvoj této metody.“²⁴

„Za první mediační program zaměřený na oblast trestní justice je podle některých považován projekt ve městě Elmira v Kanadské provincii Ontario, který byl započat v roce 1974. U zrodu tohoto programu stála církev, soudce a probační pracovník, kdy soudce přistoupil na

---

²¹ HOLÁ, L. Vysledovat počátky mediace je obtížné. *Sociální práce*. 2005, č. 4, s. 39.

²² HOLÁ, L. *Mediace. Způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing a. s., 2003. s. 27.

²³ HOLÁ, L. *Mediace. Způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing a. s., 2003. s. 28.

²⁴ HOLÁ, L. Vysledovat počátky mediace je obtížné. *Sociální práce*. 2005, č. 4, s. 39.

návrh probačního pracovníka uložit dvěma mladistvým, kteří vandalismem poškodili majetek dvaceti dvou poškozených, aby se s nimi setkali a vyjednávali o způsobu nápravy škody, kterou zapříčinili. Tento přístup našel podporu poškozených i místní komunity a celý případ je vnímán jako začátek rozvoje mediačních programů na severoamerickém kontinentě.²⁵

Z evropských zemí, kam se mediace rozšířila ze zámoří, byla nejprve uplatňována ve Velké Británii. Zde, kde byly první propracované programy mediace zahájeny na konci 70. let. Jednalo se například o projekt Exether Youth Aupport Team v roce 1979, kdy prostřednictvím setkání obviněného a poškozeného měl být nalezen vhodný způsob satisfakce poškozeného.²⁶ Dále se mediace rozšířila do Skandinávie a v 80. letech i do západní Evropy zejména v souvislosti se zaváděním odklonů od soudního řízení.²⁷ Rozvoj zaznamenala mediace zejména v 90. letech a v této době došlo v mnoha zemích západní Evropy k jejímu legislativnímu zakotvení.

V rámci projektu „Mimosoudní alternativa pro delikventní mládež“ byly poprvé v ČR uplatněny metody mediace při řešení konfliktu za účasti poškozeného, obviněného a mediátora v roce 1991.²⁸

Mediace jako taková, představuje významný mimosoudní způsob řešení konfliktu, tím, že mezi znesvářené strany vstoupí třetí, osoba tzv. mediátor, který jako kvalifikovaná osoba, pomáhá účastníkům nalézt řešení a snaží se urovnat konfliktní situaci. Během celého procesu mediace si musí mediátor zachovávat svoji nestrannost a objektivitu vůči oběma zúčastněným stranám. Z pohledu méj bakalářské práce chápu mediátora jako osobu, která usměrňuje rozhovor mezi obviněným a poškozeným, snaží zprostředkovávat oběma stranám jejich pohled věc a snaží se tak o kompromisní řešení jejich sporu. Strany samy rozhodují o tom, zda se mediace účastní a o tom, zda v ní budou pokračovat.

Dle Lenky Holé existují určité principy mediace, které jsou důležité pro celý její proces. Jsou to:

---

²⁵ DOUBRAVOVÁ, D., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., ŠTERN, P. et al. *Příručka pro Probaci a mediaci*. Praha: Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici – Institut pro probaci a mediaci, 2001. s. 7 A1.

²⁶ FENYK, J., SOTOLÁŘ, A., SOVÁK, Z. *Mediace jako alternativní podoba naplnění trestní spravedlnosti*. *Trestní právo*. 1998, č. 1, s. 15.

²⁷ DOUBRAVOVÁ, D., Ouředníčková, L., Štern, P. et al. *Příručka pro Probaci a mediaci*. Praha: Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici – Institut pro probaci a mediaci, 2001. s. 8

²⁸ DOUBRAVOVÁ, D., Ouředníčková, L., Štern, P. et al. *Příručka pro Probaci a mediaci*. Praha: Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici – Institut pro probaci a mediaci, 2001. s. 2

--Dobrovolnost- jedná se o princip, který odráží postoj zúčastněných stran a jejich motivaci zbavit se konfliktu. Dobrovolnost je podstatná zvláště v případech, kdy je klient nucen ke spolupráci s PMS jinými okolnostmi.

-Důvěra- princip vzájemné důvěry mezi účastníky je velmi důležitý pro úspěšné řešení konfliktu.

-Orientace na budoucnost- mediace je jako proces orientována pouze na budoucnost a je velmi důležité odpoutat se od minulosti.

-Pochopení odlišností – pro vzájemné pochopení účastníků mediace, je nezbytné, aby se všichni respektovali a chápali skutečnost, že každý jedinec volí určitá řešení, možnosti a metody podle svého svědomí. Je nutné, aby došlo k pochopení klienta ze strany mediátora, ale i ze strany poškozeného. Oba by tudíž měli mít pochopení pro vzájemné odlišnosti. Jedině tak, je možné uzavřít dohodu a vyřešit konflikt.

-Nestrannost a neutralita – nejzásadnější princip pro funkci mediátora. Pokud by snad z nějakého důvodu mediátor nedokázal být ve věci nestranný je nucen z případu odstoupit.

-Svoboda rozhodování – všechny strany procesu mediace mají možnost rozhodnout svobodně o řešení. K tomu potřebují dostatek informací, aby věděli jistě, že právě toto řešení je pro ně vhodné. Během procesu je možné kdykoliv od spolupráce odstoupit. (Holá L. 2003)

Mediátor, který vede celý proces mediace a do značné míry na něm závisí její výsledek, by měl mít odpovídající odborné znalosti. Z uvedených důvodů, mediátory bývají často psychologové, právníci a sociální pracovníci, kteří mimo odborné znalosti, mají také kvalitní komunikační schopnosti. Před zahájením vlastní mediace musí mediátor absolvovat speciální mediační trénink.²⁹

„Mediační proces výrazně humanizuje justiční systém. Mediátor usnadňuje a usměrňuje dialog mezi obviněným a obětí, případně i mezi nimi a jejich blízkým sociálním okolím, a současně jim dává prostor mluvit o svých pocitech formou, kterou nelze uskutečnit v rámci standardního soudního přelíčení.“³⁰

---

²⁹ JILKOVÁ, R. Alternativní způsoby řešení sporů. Proč mediace? *Bulletin advokacie*. 2002, č. 10. s. 69.

³⁰ SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 21.

Probační a mediační služba České republiky

Probační a mediační služba byla ustavena zákonem o PMS, který nabyl účinnosti 1. 1. 2001. Byla zřízena jako specializovaná instituce v reakci na rozvoj alternativ v trestání a také na neuspokojivé postavení probačních úředníků. Hlavní náplní její činnosti je dle zákona o PMS provádění úkonů probace a mediace ve věcech projednávaných v trestním řízení. S ohledem na činnost PMS je třeba také zmínit vazby zákona o PMS na základní trestněprávní předpisy, tedy na trestní zákoník, trestní řád a zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže.

3.3 Cíle a poslání PMS v ČR

Probační a mediační služba v České republice

Cílem PMS je přispět k naplňování trestní spravedlnosti a podílet se prostřednictvím probace a mediace na řešení sporu mezi obviněnými a poškozenými a vyjednáváním usilovat o urovnání konfliktních stavů a obnovení respektu k právním normám v souvislosti s trestním řízením.

PMS se snaží pomoci nejen pachatelům, ale i obětem trestné činnosti.

Cíle působení Probační a mediační služby

a) integrace pachatele, kdy PMS směřuje pachatele k začlenění do života společnosti bez dalšího porušování zákona. Integrace je proces, který usiluje o obnovení respektu pachatelů k právnímu stavu společnosti, o jejich uplatnění a seberealizaci.

b) participace poškozeného, kdy se PMS snaží o zapojení poškozeného do „procesu“ odškodnění, řešení následku trestného činu a obnovení jeho pocitu bezpečí ve společnosti a důvěry v systém trestní spravedlnosti.

c) ochrana společnosti, kdy PMS chce přispívat k ochraně společnosti účinným řešením konfliktních a rizikových stavů spojených s trestním řízením a efektivním zajištěním

realizace uložených alternativních trestu a opatření.³¹

Činnost Probační a mediační služby

Činnost PMS definuje zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Probační a mediační služba vytváří předpoklady k tomu, aby věc mohla být ve vhodných případech projednána v některém ze zvláštních druhů trestního řízení, nebo mohl být uložen a vykonán trest nespojený s odnětím svobody, anebo vazba byla nahrazena jiným opatřením. Za tím účelem poskytuje obviněnému odborné vedení a pomoc, sleduje a kontroluje jeho chování a spolupracuje s rodinným a sociálním prostředím, ve kterém žije a pracuje, s cílem, aby v budoucnu vedl řádný život.

Probační a mediační činnost spočívá zejména:

- v obstarávání podkladů k osobě obviněného a jeho rodinnému i sociálnímu zázemí,
- ve vytváření podmínek pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, nebo pro schválení narovnání, zejména projednání a uzavření dohody mezi obviněným a poškozeným o náhradě škody, nebo dohody o narovnání, případně podmínek pro další takové procesní postupy či tresty nespojené s odnětím svobody,
- ve vykonávání dohledu nad chováním obviněného v případech, kdy bylo rozhodnuto o nahrazení vazby probačním dohledem,
- ve vykonávání dohledu nad chováním obviněného v případech, kdy byl dohled uložen, ve sledování a kontrole obviněného v průběhu zkušební doby, v kontrole výkonu dalších trestů nespojených s odnětím svobody, včetně trestu obecně prospěšných prací, ve sledování výkonu ochranných opatření,
- ve sledování a kontrole chování odsouzeného v průběhu zkušební doby v případech, kdy bylo rozhodnuto o podmíněném propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody.

Dále Probační a mediační služba současně pomáhá při odstraňování následků trestného činu poškozeným a dalším osobám dotčeným trestným činem, věnuje zvláštní péči mladistvým obviněným a obviněným ve věku blízkém věku mladistvých, přispívá k ochraně práv osob poškozených trestnou činností a ke koordinaci sociálních a terapeutických

---

³¹ Příručka pro probaci a mediaci, SPJ – Institut pro probaci a mediaci, 2001, Organizační řád oddíl III, str. 15 - 20

programů práce s obviněnými, zejména jde-li o mladistvé a uživatele omamných a psychotropních látek.

Probační a mediační služba se podílí také na prevenci trestné činnosti, provádí v rámci své působnosti úkony na pokyn orgánů činných v trestním řízení a ve vhodných případech v oblasti mediace i bez takového pokynu zejména z podnětu obviněného a poškozeného. Probační a mediační služba je oprávněna opatřovat informace a poznatky o osobě obviněného nebo o stanoviscích poškozeného významných pro rozhodnutí soudu či státního zástupce.³²

---

³² Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

4. Trest domácího vězení

4.1 Historie trestu domácího vězení

Domácí vězení je jako trest známo již stovky let. Roku 1633 mu byl podroben například Galileo Galilei, který byl nucen vykonávat svůj trest ve svých vilách ve Florencii a Arcetri. Součástí výkonu trestu byly i další povinnosti jako pravidelné předčítání kajících žalmů nebo odmítání návštěv.³³ Také carská rodina v Rusku byla v domácím vězení až do své popravy v roce 1918. Později se tohoto trestu používalo hojně v totalitních režimech (Sovětský Svaz, Jižní Korea ad.) pro eliminaci nežádoucích osob, které otevřeně proti tomuto režimu vystupovaly nebo mu jinak odporovaly.

Zavedením tohoto druhu trestu v moderní historii demokratických států byla snaha řešit problém přeplněnosti věznic a s tím spojené vysoké finanční náklady na udržování a rozšiřování tohoto vězeňského systému. Pro naplnění efektivní účinnosti TDV je úzce spjat problém kontroly výkonu tohoto alternativního trestu. K naplnění tohoto cíle značnou měrou přispěl harvardský psycholog Ralph Schwitzgebel, který v roce 1964 vyvinul monitorovací zařízení. Toto zařízení umožňovalo monitorovat mladistvé pachatele v určených oblastech, kde byly umístěny zesilovací stanice, které byly schopny zachytit signál vysílačky, kterou měla sledovaná osoba umístěnou na sobě. Místo, kde se právě sledovaná osoba nacházela, bylo označeno na světelné mapě základny. Tento telemetrický systém měl zpočátku sloužit jako podpora psychoterapie, projektu se tehdy účastnili dobrovolníci z řad pachatelů.³⁴

O několik let později představil jeho bratr, také univerzitní profesor, Robert Schwitzgebel FCC-experimentální radiostanici, která byla součástí modifikovaného systému, který umožňoval vysílání dotekového signálu a obousměrnou kódovanou komunikaci. Bohužel pro široké použití byly tyto prototypy příliš drahé a technicky primitivní.³⁵

Dalším průkopníkem byl americký soudce Jack Love z Nového Mexika, který roku 1983, požádal prodavače počítačů Michaela Gosse, aby vyvinul a vyrobil systém, který měl monitorovat pět pachatelů z Albuergue v Novém Mexiku. Jiný systém elektronického

---

³³ Galileo Galilei. *Wikipedie* [online]. Změněno 20. 01. 2010 [cit. 2010- 02- 22]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Galileo_Galilei>

³⁴ Renzema, Marc Can electronic monitoring reduce crime for moderate to high-risk offenders?, *Journal of Experimental Criminology*, 2005, č. 1, s. 216

³⁵ Tamtéž

sledování osob zavedl na Floridě Thomas Moody. V období dalších tří let již používalo systém elektronického monitorování 21 států, přičemž bylo takto sledováno více než 9000 osob. V dalších letech v USA počet monitorovaných osob rychle stoupal, kdy nebyl používán jen pro kontrolu dodržování režimu domácího vězení. Krátce po úspěchu systému v USA se začalo elektronické sledování rozšiřovat i do dalších zemí.³⁶

Trest domácího vězení v právní úpravě ČR je dlouho očekávaným novým druhem alternativního trestu, ale v českých zemích není úplnou novinkou. Tento druh alternativního trestu byl již v minulosti aplikován jako alternativa k vězení prvního stupně upraven trestním zákonem č. 117 z roku 1852, ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, který byl platný až do roku 1950. V ustanovení § 262 uvedeného zákona byla možnost uložit domácí vězení na místo vězení pachatelům, kteří by nemohli jinak obstarávat svůj úřad, obchod nebo si zajišťovat výdělek. Pro uložení tohoto trestu museli být současně splněny dvě podmínky. Jednak se muselo jednat o pachatele bezúhonné pověsti a současně musel odsouzený slíbit, že se nevzdálí ze svého domu, popřípadě byla postavena stráž k jeho příbytku. V případě, že odsouzený tento svůj závazek nedodržel, musel si zbytek trestu odpykat ve vězení. Zákon č. 117 z roku 1852, ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích byl v roce 1918, kdy vznikla Československá republika, z důvodu zachování kontinuity právního řádu a hladkého přechodu k novému státnímu zřízení z práva rakouského přejet do českého právního řádu na základě tzv. recepční normy (zákon č. 1/1918). V novém českém trestním zákoníku se tento druh trestu již nevyskytoval.³⁷

Zavedení TDV do trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. Bylo vedeno požadavkem zachování rodinných a pracovních vazeb pachatele a rovněž také ekonomickými hledisky.³⁸ Nelze totiž přehlednout skutečnost, že trest DV je ve srovnání s nepodmíněným TOS podstatně levnější sankcí a nahrazování krátkodobých nepodmíněných TOS trestem DV v určité výraznější míře by mohlo znamenat nikoli nepodstatnou úsporu pro státní rozpočet.³⁹

Od trestu DV se očekává další snížení podílů ukládaných nepodmíněných TOS, neboť tato moderní sankce, jenž představuje určitý kompromis mezi omezením svobody pachatele

---

³⁶ Gable, Ralph Kirkland – Gable, Robert S. Electronic monitoring: positive intervention strategies (citováno 9.10.2008) dostupný z <http://www.uscourts.gov/fedprob/jun2005/intervention.html>

³⁷ ŠČERBA, F.: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011, str. 308

³⁸ ŠČERBA, F.: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011, str. 328

³⁹ ŠČERBA, F.: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011, str. 329

trestného činu a jeho ponecháním na svobodě, je nepřísnejší alternativou k nepodmíněnému TOS.⁴⁰ Mohla by být využívána i v těch případech, kdy se ostatní alternativní tresty jeví jako příliš mírná sankce pro pachatele. Ostatně i v samotné důvodové zprávě k novému trestnímu zákoníku je chápán tento trest jako alternativa především k nepodmíněnému TOS, která by měla ukládána pachatelům s přihlédnutím k povaze a závažnosti trestného činu, jejich osobě i možnosti resocializace, kdy by měla postihnout pachatele omezením osobní svobody. S ohledem k osobním vlastnostem a rodinným poměrům pachatele však postačí mírnější intenzita v omezení osobní svobody.⁴¹

4.2 Právní úprava TDV v ČR

Zákonné předpoklady pro uložení trestu domácího vězení a doba jeho trvání

Podle § 60 odstavec 1 trestního zákoníku může soud uložit trest domácího vězení až na dvě léta, odsuzuje-li pachatele přečinu, jestliže

- a) vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu, a to popřípadě i vedle jiného trestu, a
- b) pachatel dá písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese.

Na prvním místě je třeba zdůraznit, že výše stanovené podmínky, za nichž lze uložit trest domácího vězení, musí být splněny kumulativně. Trest domácího vězení tak lze uložit pouze pachateli přečinu⁴², který dá písemný slib, že se v soudem stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost. Poskytnutí či neposkytnutí slibu pachatelem vyjadřuje jeho hodnotící postoj k trestu domácího vězení. Negativní stanovisko pachatele má za následek neuložení trestu domácího vězení, neboť slib je neopomenutelným předpokladem uložení tohoto trestu. Další podmínkou je, že uložení trestu domácího vězení postačí k naplnění účelu trestu vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele. Dle ustanovení § 39 odst. 2 trestního zákoníku určuje povahu a závažnost přečinu zejména význam přečinem porušeného nebo ohroženého zájmu, který je chráněn trestním zákoníkem, způsob provedení

---

⁴⁰ ŠČERBA, F.: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011, str. 330

⁴¹ ŠČERBA, F.: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011, str. 308, 309

⁴² § 14 odst.2 TrZ stanoví, že přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.

přečinu a závažnost jeho následků, okolnosti za kterých byl přečin spáchán a míra zavinění pachatele. Soud je při rozhodování o uložení trestu domácího vězení dále povinen zkoumat osobu pachatele a jeho poměry, musí se zabývat způsobem jeho dosavadního života, osobními, rodinnými, majetkovými a jinými poměry a možnostmi jeho nápravy. Soud přihlédne zejména ke snaze pachatele nahradit způsobenou škodu či jinak odčinit jiné škodlivé následky přečinu.⁴³ Shledá-li soud, že postačí uložení trestu domácího vězení, a to popř. i vedle jiného trestu, může v souladu s ustanovením § 60 odst. 4 trestního zákoníku pachateli uložit na dobu výkonu trestu přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti uvedené v ustanovení § 48 odst. 4 trestního zákoníku.⁴⁴ Tato omezení a povinnosti mají pachatele vést k tomu, aby vedl řádný život a nepáchal další trestnou činnost. Poslední věta § 60 odst. 4 trestního zákoníku umožňuje soudu uložit pachateli ještě jednu povinnost, a to, aby podle svých sil nahradil škodu, kterou trestným činem způsobil. V případě trestu domácího vězení je několikanásobně vyšší pravděpodobnost, že pachatel skutečně nahradí škodu, kterou způsobil, než u pachatele, který byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Odsouzený k trestu domácího vězení zůstává ve většině případů ekonomicky aktivní a má tedy prostředky pro náhradu škody.

Zahraníční zkušenosti ukazují, že výběr „správných kandidátů“ na uložení trestu domácího vězení je pro úspěch tohoto trestu zcela klíčový. Podle ustanovení § 60 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku soudy v České republice disponují poměrně velkou volností při výběru osob vhodných k uložení domácího vězení.⁴⁵ Až po uplynutí několika let bude možno vyhodnotit, jakým typům pachatelů ukládají soudy tento trest nejčteněji.

Maximální doba, na kterou lze trest domácího vězení uložit jsou dvě léta, tuto dobu nelze překročit. Ve srovnání s úpravou jiných evropských zemí je tato doba poměrně dlouhá. V zahraničí je tento druh trestu možno uložit většinou řádově jen v měsících.⁴⁶ Při představě, že bude pachateli uložen trest při horní hranici, například na 22 měsíců, vyvstává otázka, zda bude tento pachatel natolik duševně silný a odolný, aby tlak, který bezesporu domácí vězení představuje, zvládl a trest domácího vězení vykonal bez nutnosti náhradního trestu (náhradní trest viz. níže). Minimální doba trvání domácího vězení trestním zákoníkem stanovena není. V souladu se zákonem by tak byl možný i trest ve výměře např. 10 dnů. Domnívám se však,

---

⁴³ § 39 odst. 1 TrZ.

⁴⁴ § 60 odst. 4 a § 48 odst. 4 TrZ.

⁴⁵ HOŘÁK, Jaromír. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*. 2005, č. 12, s. 11.

⁴⁶ KRÁL, Vladimír. Domácí vězení - další alternativní trest? *Trestněprávní revue*. 2007, č. 8, s. 236.

že takto krátký trest by nenaplňoval svůj účel a postrádal by smysl.⁴⁷ Domácí vězení je druhým nejpřísnějším trestem v systému trestů a musí být jako takové odsouzeným pocíťováno.

Podstata trestu domácího vězení

§ 60 odstavec 3 trestního zákoníku:

Nestanoví-li soud v rozsudku jinak, trest domácího vězení spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se v určeném obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech v době od 20.00 hodin do 05.00 hodin, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení v důsledku jeho onemocnění; zdravotnické zařízení je povinno na vyžádání orgánu činného v trestním řízení mu tuto skutečnost sdělit. Soud může odsouzenému povolit navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna.

Toto ustanovení můžeme považovat za samotný obsah trestu domácího vězení. Trest tedy spočívá v povinnosti pachatele zdržovat se v určeném obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech v době od 20.00 hodin do 05.00 hodin. Projevem zásady soudní individualizace trestu⁴⁸ je možnost soudu vymezit čas, po který se má pachatel zdržovat v určeném obydlí odlišně od znění zákonné úpravy tak, aby odpovídal individualitě každého případu. Soud je povinen zohlednit pracovní povinnosti a vytížení odsouzeného, jeho zdravotní stav a případně také povinnosti dle ustanovení § 48 odst. 4 trestního zákoníku, které mu v rozhodnutí uložil. Tato soudní individualizace trestu je velmi podstatným elementem úspěšného vykonání trestu domácího vězení. Soudce však musí mít na paměti, že ačkoliv je mu dána jistá volnost v tom jak podmínky upravit, zůstává domácí vězení především trestem. Otázkou zůstává, zda je možno uložit trest domácího vězení i s přísnějšími podmínkami nežli stanoví zákonná úprava. Například pokud by odsouzený pracoval od 7:30 do 16:00 hodin, proč by mu měly být dány čtyři hodiny času volně k dispozici?⁴⁹ V určeném obydlí se totiž musí zdržovat až od 20:00 hodin. Ještě výrazněji se tato otázka projeví ve vztahu k odsouzenému, který ztratí práci. Odsouzený má v takovém

---

⁴⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář I. § 1 – 139*. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 715.

⁴⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Praha : Leges, s.r.o., 2009. s. 396.

⁴⁹ KREJČÍŘÍKOVÁ, Kateřina. Nový trest (trestní opatření) domácího vězení. *Státní zastupitelství*. 2009, č. 10, s. 14.

případě k dispozici 15 hodin volného času a může je trávit zcela dle svého uvážení. Myslím si, že v takovou chvíli přestává trest domácího vězení plnit jakoukoli represivní i výchovnou funkci. Zpřísnění zákonné úpravy, by však podle docentky Kalvodové bylo v rozporu se zásadou zákonnosti.⁵⁰ Určité vodítko v této otázce by mohla poskytnout judikatura, které se jistě dříve či později dočkáme.

Diskutabilní je rovněž otázka umožnění návštěvy bohoslužeb a náboženských shromáždění. Nestanou se všichni odsouzení „novými věřícími“, jen aby mohli několik hodin během víkendu strávit mimo obydlí? Nejedná se o diskriminaci ve vztahu k ateistům?⁵¹ Jednoznačně lze říci, že orgány činné v trestním řízení a stejně tak Probační a mediační služba nemají prostředky, jak zjistit, zda se odsouzený opravdu zúčastnil církevního obřadu. Na druhou stranu při zamezení možnosti návštěvy bohoslužby nebo náboženského shromáždění, by se v otázce víry jednalo o přísnější trest než je trest nepodmíněného odnětí svobody, kde je možnost účasti odsouzených na bohoslužbách zaručena.⁵²

Náhradní trest odnětí svobody

§ 61 trestního zákoníku:

- 1) Ukládá-li soud trest domácího vězení, stanoví pro případ, že by výkon tohoto trestu byl zmařen, náhradní trest odnětí svobody až na jeden rok.
- 2) Zmařením trestu domácího vězení se rozumí nedodržení jeho podmínek stanovených v § 60 odst. 3 až 5; v takovém případě soud rozhodne výkonu celého náhradního trestu odnětí svobody a zároveň stanoví i způsob jeho výkonu.

Odstavec 1 citovaného ustanovení stanoví soudci povinnost uložit spolu s trestem domácího vězení, pro případ kdy by byl výkon trestu domácího vězení zmařen, náhradní trest odnětí svobody. Náhradní trest je tedy nedílnou součástí výroku trestního soudu o uložení trestu domácího vězení. Zákonem stanovená nejvyšší možná výměra náhradního trestu odnětí svobody činí jeden rok. Názory na takto pevně stanovenou nejvyšší možnou výměru jsou různé, osobně se přikláním k názoru, že tato výměra je příliš nízká. Trest domácího vězení

---

⁵⁰ KALVODOVÁ, V. Domácí vězení- jedna z možných alternativ odnětí svobody? In *Dny veřejného práva - 2007 - Days of public law*. Brno : Masarykova univerzita, 2007. s. 680.

⁵¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana., ŽATECKÁ, Eva., PŘEPECHALOVÁ, Kateřina. Zamyšlení nad trestem domácího vězení v novém trestním zákoníku. In *Milníky práva v stredoeurópskom priestore - 2009 II. část*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2009. s. 878.

⁵² § 20 zákona o výkonu trestu odnětí svobody.

Lze uložit za celou škálu trestných činů a to i úmyslných, za něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let (např. ublížení na zdraví⁵³). Je-li takovému pachateli uložen trest domácího vězení při horní hranici výměry trestu, není pro něj hrozba jednoho roku ve vězení dostatečně motivačním prvkem k tomu, aby vedl řádný život a neporušil podmínky výkonu trestu. Přitom srovnáme-li výše zmíněnou výměru náhradního trestu s peněžitým trestem⁵⁴, který by měl dle své podstaty a zařazení v systematicce trestů představovat pro pachatele méně intenzivní újmu a omezení, zjistíme, že nový trestní zákoník stanoví v případě peněžitého trestu náhradní trest odnětí svobody ve výměře až na čtyři roky.⁵⁵

Odstavec 2 výše citovaného ustanovení vymezuje zmaření trestu domácího vězení tak, že odkazuje na ustanovení § 60 odst. 3 až 5 trestního zákoníku, kdy tato ustanovení určují bližší podmínky trestu domácího vězení. Pojem zmaření trestu domácího vězení nelze proto chápat úzce pouze ve smyslu ustanovení § 60 odst. 3 trestního zákoníku, nýbrž v širším smyslu. Zmařením tedy bude nejen nezdržování se v určeném čase ve stanoveném obydlí, ale i neplnění uložených přiměřených omezení a přiměřených povinností či výchovných opatření uvedených v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže (viz. níže). O výkonu celého náhradního trestu odnětí svobody rozhodne předseda senátu, ten zároveň určí i způsob jeho výkonu. Již vykonaná část trestu domácího vězení se tak nezapočítává na náhradní trest odnětí svobody. V případě dohnaném do krajnosti, je tedy možné při porušení podmínek trestu domácího vězení, ke kterému došlo poslední den trestu, rozhodnout, že je pachatel povinen vykonat celý náhradní trest odnětí svobody.

Uložení domácího vězení a výkon trestu

Trest domácího vězení ukládá soud rozsudkem, dle ustanovení § 314e odst. 2 písm. b) trestního řádu může soud uložit tuto sankci ve výměře do jednoho roku i trestním příkazem. Soud ke svému rozhodnutí o uložení trestu domácího vězení potřebuje velmi dobře znát osobu a poměry pachatele. Tyto informace získává především od pachatele samotného, pravdivost těchto informací či dokreslení poměrů pachatele může soud zjistit zapojením Probační a mediační služby ještě před samotným rozhodnutím. Úředník probační a mediační služby je oprávněn na žádost soudu provést předběžné šetření. Na tomto místě je třeba uvažovat nad vhodností možnosti uložit trest domácího vězení také trestním příkazem.

---

⁵³ § 146 odst. 1 a 2 TrZ.

⁵⁴ § 68 a § 69 trestního zákoníku.

⁵⁵ ŠČERBA, F. Právní úprava nových alternativních trestů. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 86.

Smyslem trestního příkazu je urychlení celého trestního řízení, domnívám se, že tato rychlost může být na škodu zjišťování relevantních informací pro rozhodnutí, zda trest domácího vězení uložit či ne. Možnost probačního úředníka podat ucelenou zprávu o osobě a poměrech pachatele se vzhledem k požadavku rychlosti práce snižuje, toto může vést soud k rozhodnutí o uložení krátkodobého trestu odnětí svobody namísto domácího vězení.⁵⁶ Takto může být mařen záměr nového trestního zákoníku, kterým je zvýšit počet uložených alternativních trestů a přistupovat k trestu odnětí svobody jako k „ultima ratio“.⁵⁷

Trest domácího vězení lze podle trestního zákoníku uložit vedle jiného trestu, vyjma nepodmíněného trestu odnětí svobody, což samo o sobě vyplývá ze skutečnosti, že se tyto tresty vzájemně vylučují. Domácí vězení však není rovněž možno uložit vedle trestu obecně prospěšných prací, toto pro mne však odůvodnění postrádá. Dle mého názoru výkonu trestu obecně prospěšných prací vedle výkonu trestu domácího vězení nic nebrání. Jako samostatný trest lze trest domácího vězení uložit za splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 60 odst. 2 trestního zákoníku, tedy jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.

Procesně právní rámec výkonu trestu domácího vězení je obsažen v ustanoveních § 334a až § 334g trestního řádu.

§ 334a trestního řádu:

1) Jakmile se rozhodnutí, podle něhož se má vykonat trest domácího vězení stalo vykonatelným, předseda senátu zašle odsouzenému nařízení výkonu tohoto trestu, v kterém určí:

a) počátek výkonu tohoto trestu a

b) místo výkonu tohoto trestu.

2) Počátek výkonu domácího vězení stanoví předseda senátu tak, aby si odsouzený mohl obstarat své záležitosti.

---

⁵⁶ KUČERA, P., KINCL, M. Ztratí trest domácího vězení smysl? *Trestní právo*. 2010, č. 4, s. 3.; NAVRÁTILOVÁ, Jana. Trest domácího vězení. In *O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právní dny*. Praha : Leges, s.r.o., 2009. s. 67.

⁵⁷ Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku.

3) Místo výkonu trestu stanoví předseda senátu v obydlí odsouzeného v místě trvalého pobytu nebo v místě, kde se odsouzený zdržuje, a to s přihlédnutím k jeho osobním a rodinným poměrům; je-li odsouzený zaměstnán, přihlédne i k místu výkonu zaměstnání a k možnostem dopravy do zaměstnání.

Z výše citovaného ustanovení vyplývá, že ačkoliv je v § 60 odst. 3 trestního zákoníku stanoveno, že povinností odsouzeného je zdržovat se v obydlí v určité době, teprve v nařízení výkonu trestu domácího vězení specifikuje předseda senátu místo, kde se má odsouzený skutečně zdržovat, přihlédne zejména k osobním a rodinným poměrům a k místu výkonu zaměstnání.

V současné době nejdiskutovanějším tématem ve vztahu k trestu domácího vězení je bezesporu kontrola jeho výkonu. Dle ustanovení § 334b trestního řádu, kontrolu této sankce zajišťuje Probační a mediační služba ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému. Bohužel zavedení elektronického kontrolního systému je zatím v nedohlednu, a tak výkon trestu domácího vězení kontrolují pouze úředníci Probační a mediační služby. Počty úředníků PMS byly za tímto účelem navýšeny, ale dosud není tento stav optimální. Podrobněji je kontrola výkonu trestu upravena ve vyhlášce č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení. Vyhláška upravuje například povinnost odsouzeného k součinnosti při kontrolách, dále pak povinnosti Probační a mediační služby, jako jsou poučovací povinnost, povinnost vést dokumentaci, povinnost informovat soud o porušení podmínek výkonu trestu odsouzeným pachatelem a další.⁵⁸

Následky nedodržování podmínek výkonu trestu jsou upraveny v ustanovení § 334c trestního řádu. Trestní řád zároveň umožňuje i odklad a přerušování výkonu trestu domácího vězení. Určení konkrétních podmínek výkonu trestu nemusí být definitivní, na základě návrhu odsouzeného, státního zástupce, probačního úředníka nebo i bez návrhu rozhodne předseda senátu z důležitých důvodů o změně takových podmínek výkonu trestu, jako jsou místo výkonu, doba kdy se má odsouzený zdržovat v obydlí a přiměřená omezení a povinnosti odsouzeného. Přitom je zákonem zakázáno odsouzenému měnit podmínky výkonu trestu v jeho neprospěch.⁵⁹ Ustanovení § 334e trestního řádu pamatuje i na změnu trestu domácího vězení v případě, že by byl odsouzený vykázán ze společného obydlí. Podrobné

---

⁵⁸ Vyhláška č. 456/2009, o kontrole výkonu trestu domácího vězení.

⁵⁹ § 334e trestního řádu.

úpravy se dostalo i možnosti upuštění od výkonu trestu domácího vězení a rovněž tak nařízení výkonu náhradního trestu odnětí svobody.⁶⁰

4.3 Trest domácího vězení v EU

V EU je alternativní TDV využíván v celé řadě zemí, kdy mezi první země, kde byl TDV ukládán patří Anglie a Wales, kde byl zaveden již v roce 1991⁶¹. Mezi další země, které využívají tuto sankci se řadí například: Španělsko, Portugalsko, Belgie, Německo, Nizozemí, Itálie, Švédsko, Švýcarsko, Francie, Slovensko, Rakousko, Polsko a nově i Česká republika. V následujícím textu následuje exkurz do právní úpravy vybraných zemí a stručné srovnání s TDV v ČR.

„Srovnání trestního práva a trestní politiky jednotlivých evropských zemí není jednoduché, není-li téměř nemožné. Každá země má svůj vlastní trestněprávní kontext, který souvisí se sociálně-ekonomickou a politickou situací a zároveň historií dané země. V této souvislosti je důležité mít na paměti, že některá řešení a přístupy, které jsou úspěšně přijímány v jedné zemi, mohou být v jiné zemi s odlišnou sociálně-politickou a ekonomickou strukturou naprosto nepřijatelné a nepoužitelné. Poněkud odlišná je situace v oblasti zahraničních systémů trestních sankcí. Na rozdíl od ostatních oblastí trestního práva a trestního procesu zde shledáváme jejich menší odlišnost a můžeme zde nalézt mnoho podobných znaků.“⁶²

Rakousko

Domácí vězení zavedlo Rakousko zákonem č. 64/2010 do svého právního řádu od 1. září 2010. Jeho platnou právní úpravu nalezneme v zákoně č. 144/1969 Strafvollzugsgesetz⁶³ (dále jen zákon o výkonu trestu odnětí svobody) a v prováděcím předpise k tomuto zákonu vyhláše ministerstva spravedlnosti č. 279/2010⁶⁴ (dále jen vyhláška č. 279/2010).

---

⁶⁰ §334 trestní řád

⁶¹ HOŘÁK, Jaromír. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*. 2005, č. 12, s. 8.

⁶² VAN KALMTHOUT, Anton. Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí. *Právní rozhledy*. Přeložila Ouředníčková Lenka. 1997, č. 12, s. 620.

⁶³ Zákon o výkonu trestu odnětí svobody. Dostupný z: <http://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002135>

⁶⁴ Vyhláška č. 279/2010. Dostupný z: http://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=BgblAuth&Dokumentnummer=BGBLA_2010_II_279

Na rozdíl od právní úpravy ČR o uložení TDV nerozhoduje soud, ten má v Rakousku pouze možnost na základě § 266 zákona č. 631/1975 Strafprozeßordnung⁶⁵ (dále jen trestní řád Rakouska) v rozsudku ve výroku o trestu stanovit, že pro konkrétního pachatele nepřichází výkon trestu ve formě elektronicky sledovaného domácího vězení v úvahu, protože se domnívá, že by takovýto výkon trestu nedostačoval k zabránění odsouzenému v páchání další trestné činnosti. Proti tomuto výroku se může odsouzený odvolat.

O uložení výkonu trestu formou domácího vězení rozhoduje na návrh odsouzeného ředitel věznice, ve které odsouzený trest vykonává. Návrh má právo podat i odsouzený, který k výkonu trestu ještě nenastoupil, v takovém případě o návrhu rozhoduje ředitel věznice, do které má být umístěn.

Podle § 156b zákona o výkonu trestu odnětí svobody⁶⁶ spočívá výkon trestu v podobě elektronicky monitorovaného domácího vězení v povinnosti odsouzeného zdržovat se v určeném obydlí, povinnosti vykonávat vhodné zaměstnání a povinnosti vést řádný život. Podmínky výkonu trestu jsou pachateli stanoveny individuálně a mají ho vést k vedení řádného života a tím sloužit k naplnění účelu trestu. Jedná se především o určení místa výkonu trestu, do doby po kterou je pachatel povinen se zdržovat v obydlí a stanovení druhu, místa a času výkonu zaměstnání, přičemž je pachatel povinen vykonávat zaměstnání v rozsahu minimálně 38,5 hodiny týdně, dále pak stanovení času k obstarání nutných věcí a k využití lékařské či terapeutické péče. Odsouzený musí být při výkonu trestu odnětí svobody v domácím vězení, neustále dostupný na mobilním telefonu a podrobit se zákazu vstupu na určitá místa. Pro odsouzeného je odbornými pracovníky věznice podrobně vypracován rozvrh dne, který obsahuje podrobný rozpis, na kterém konkrétním místě, se bude v určitém časovém úseku nacházet. Tento rozpis musí odsouzený bezpodmínečně dodržovat.

Odsouzený je po celou dobu neustále monitorován elektronickým sledovacím zařízením v podobě plastového náramku připevněného k tělu odsouzeného a přijímačem v podobě stacionární stanice nainstalované v obydlí odsouzeného. Tato stacionární stanice sbírá data o pohybu odsouzeného. Pokud odsouzený poruší stanovené podmínky TDV, neprodleně odešle zprávu sledovací centrále, která celou věc prověří a pokud bylo zjištěno porušení podmínek TDV, přistoupí ředitel příslušné věznice nezbytným opatřením.

---

⁶⁵ Trestní řád Rakouska. Dostupný z: <http://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002326>

⁶⁶ Zákon o výkonu trestu odnětí svobody. Dostupný z: http://www.jusline.at/156b_Grunds%C3%A4tze_des_Strafvollzugs_durch_elektronisch_%C3%BCberwachten_Hausarrest_StVG.html

Na nákladech spojených s elektronickým monitoringem se odsouzený stejně jako v ČR finančně podílí. Na rozdíl od ČR, kde je výše tohoto příspěvku stanovena na částku 50,- Kč/den v Rakousku tento poplatek činí 22 €den. Tento rozdíl je také způsoben rozdílem dohledu nad odsouzeným, kdy v ČR dosud k zavedení elektronického monitoringu nedošlo. Od příspěvku jsou osvobozeni pachatelé, kteří by v důsledku jeho placení nebyli schopni zajistit výživu sobě nebo osobám, ke kterým jsou výživou povinni.

Ve srovnání s ČR jsou v rakouské úpravě podrobněji specifikovány podmínky uložení TDV. Porušení těchto podmínek domácího vězení nebo nezaplacení příspěvku na náklady elektronického monitoringu má za následek nastoupení odsouzeného k výkonu trestu odnětí svobody. Trestní řád Rakouska umožňuje uložit domácí vězení jako formu výkonu vazby.

Polsko

V Polsku právní úpravu domácího vězení obsahuje Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego⁶⁷, tento zákon nabył účinnosti dne 1. září 2009.

Podle Čl. 2 odst. 2 uvedeného zákona je odsouzený povinen zdržovat se v místě bydliště nebo na jiném určeném místě, ve stanovenou dobu, dále je povinen vyhýbat se zakázaným místům a dodržovat zákaz přiblížení k určité osobě, je-li mu to soudem stanoveno. Dále je odsouzený povinen dodržovat povinnosti uložené mu soudem. Domácí vězení lze uložit pouze pachateli odsouzenému k trestu odnětí svobody nepřesahující 12 měsíců. Domácí vězení lze také uložit i pachateli, který je již výkonu trestu odnětí svobody, kde je zohledněno chování odsouzeného během pobytu ve věznici.

V rámci výkonu TOS mimo věznici v systému elektronického dozoru je odsouzený povinen zdržovat se v místě trvalého pobytu nebo na jiném určeném místě minimálně 12 hodin denně. Ve zbývající době se může věnovat zařizováním osobních záležitostí. Odsouzený má povinnost pečovat o monitorovací zařízení, které má na svém těle i o elektronické zařízení nainstalované v jeho obydlí, kde trest vykonává. Vedle výše uvedených povinností může soud uložit omezení a povinnosti uvedené v Čl. 72 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (dále jen trestní zákoník Polska).⁶⁸

---

⁶⁷ zákon o výkonu trestu odnětí svobody mimo věznici v systému elektronického dozoru. Dostupný z: <http://isip.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20071911366>

⁶⁸ § 72 trestního zákona Polska. Dostupný z: <http://isip.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19970880553>

Na rozdíl od právní úpravy ČR je nutným předpokladem pro uložení domácího vězení souhlas zletilých osob, které s pachatelem bydlí, s takovým výkonem trestu.

Slovensko

Na Slovensku byl TDV zaveden zákonem č. 300/2005 Z.z., trestný zákon⁶⁹ s účinností k 1. lednu 2006.

V ustanovení § 53 uvedeného zákona je možné TDV uložit pachateli, který se dopustil přečinu, potud jsou obě úpravy shodné. Soudy na Slovensku mohou uložit trest domácího vězení ve výměře až na jeden rok, čímž se tak řadí ke státům, ve kterých je tato sankce ukládána v řádech měsíců maximálně však jednoho roku. Nutno podotknout, že těchto států je v Evropě většina. Maří-li odsouzený výkon trestu domácího vězení, následuje stejně jako v České republice trest odnětí svobody, jeho výše se však liší. Soud vypočítá náhradní trest podle následujícího klíče - dva dny nevykonaného trestu domácího vězení se přemění na jeden den trestu nepodmíněného odnětí svobody. Nemůže tak na rozdíl od naší úpravy nastat situace, kdy například pouhý jeden den před vykonáním celého trestu domácího vězení, poruší-li odsouzený podmínky, rozhodne soud o náhradním trestu v délce až jeden rok. Domnívám se, že česká úprava působí v tomto ohledu na pachatele více odstrašujícím způsobem, hrozba trestu odnětí svobody na poměrně dlouhou dobu je aktuální po celou dobu výkonu trestu domácího vězení, naopak slovenská úprava může působit více pozitivně a motivačně. Určení doby, po kterou je odsouzený povinen zdržovat se v určeném obydlí, je ponecháno zcela na uvážení soudu. Toto by uvítali i mnozí naši soudci, kteří sice mohou určit dobu po kterou se má pachatel zdržovat v obydlí individuálně, otázkou však zůstává, zda mohou jít nad rámec devítihodinové právní úpravy, tedy trest zpřísnit. Výkon trestu domácího vězení je upraven v § 435 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok.⁷⁰ Elektronický monitoring na Slovensku doposud nebyl zaveden, a tak stejně jako u nás kontroluje výkon tohoto trestu Probační a mediační služba.

Trest domácího vězení se na Slovensku nezařadil mezi čteně ukládané sankce. V prvním roce účinnosti zákona č. 300/2005 Z.z. bylo uloženo pouze 11⁷¹ trestů domácího

---

⁶⁹ Zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon. Dostupný z: http://jaspi.justice.gov.sk/jaspiw1/htm_zak/jaspiw_mini_zak_zobraz_clanok1.asp?kotva=k1&skupina=1

⁷⁰ Zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok. Dostupný z: http://jaspi.justice.gov.sk/jaspiw1/htm_zak/jaspiw_mini_zak_zobraz_clanok1.asp?kotva=k2&skupina=1

⁷¹ Počet altertrestov rastie. Na obojky však zabudnite. *Aktuálne.sk*[online]. [cit. 2012-16-01]. Dostupný z: <http://aktualne.atlas.sk/pocet-altertrestov-rastie-na-obojky-vsak-zabudnite/dnes/doprava/>

vězení, přičemž v České republice bylo v průběhu roku 2010 uloženo 132⁷² těchto trestů. Čeští soudci i přes počáteční obavy uložili tedy v průběhu prvního roku účinnosti trestního zákoníku více než desetinásobek trestů domácího vězení, než jejich slovenští kolegové. I v případě, že zohledníme počet obyvatel Slovenska a s tím spojený menší počet uložených trestů, jedná se o markantní rozdíl. Lze tedy předpokládat, že i v České republice bude tento trest ukládán čím dál tím častěji.

Itálie

Domácí vězení (Arresti domiciliari) je v Itálii zavedeno od roku 2001. Právní úprava tohoto institutu je zakotvena v článku 284 trestního řádu Itálie (Codice di procedura penale) a podrobněji rozpracován v článku 47 vězeňského řádu Itálie (Ordinamento penitenziario)⁷³, kde je mimo jiné uvedeno, že odsouzený vykonává trest domácího vězení ve svém vlastním domě. V případě, že se jedná o odsouzenou osobu, která na počátku výkonu trestu nebo během jeho výkonu dosáhla věku sedmdesáti let, je tento trest vykonán ve veřejném zdravotnickém nebo pečovatelském zařízení.

V Itálii je domácí vězení využíváno jednak jako back-end systém, což znamená, že odsouzený poslední část nepodmíněného trestu odnětí svobody vykonává ve formě domácího vězení a jednak jako způsob výkonu krátkodobých trestů odnětí svobody. Itálie dále dělí předpoklady pro uložení tohoto způsobu výkonu trestu do několika kategorií. Ve formě domácího vězení může být vykonán trest odnětí svobody nepřesahující 4 roky nebo zbytek vyššího trestu odnětí svobody, jehož zbývající část nepřesahuje 4 roky, pokud je pachatelem:

- těhotná žena nebo matka dítěte mladšího deseti let, má-li ho ve své péči,
- otec dítěte mladšího 10 let, pokud ho má výhradně ve své péči,
- osoba ve zvlášť závažném zdravotním stavu vyžadujícím soustavnou léčbu,
- osoba starší 60 let, která je částečně či zcela nemožná,
- osoba mladší 21 let, pokud jsou pro takový výkon dány zdravotní, studijní, pracovní či rodinné důvody.

---

⁷² Domácí vězení. *Justice.cz- Oficiální server českého soudnictví* [online]. [cit. 2011-14-02]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>

⁷³ Trestní řád Itálie. Dostupný z: <http://www.altalex.com/index.php?idnot=36788>

Druhou kategorií pachatelů, kterým může být domácí vězení uloženo, jsou recidivisté. Těmto lze domácí vězení uložit, pokud zbývající část nepodmíněného trestu odnětí svobody nepřesahuje tři léta. Nepřesahuje-li trest odnětí svobody, nebo jeho zbývající část, dva roky, lze jej vykonat bez omezení, která jsou stanovena pro první kategorii. Do třetí skupiny tak italské právo řadí všechny pachatele trestných činů, pokud je pro ně uložení domácího vězení vhodné, není zde nebezpečí, že pachatel bude pokračovat v trestné činnosti a uložený trest odnětí svobody nepřesahuje dvě léta. Pokud odsouzený maří výkon domácího vězení, je potrestán odnětí svobody.⁷⁴

Italská právní úprava TDV preferuje ochranu sociálních a rodinných vazeb a ochranu nemohoucích a mladistvých.

4.4 Postup PMS před uložením TDV a při kontrole výkonu TDV

Tuto činnost je možné rozdělit do tří oblastí:

- a) před uložením TDV
- b) v době, kdy je TDV pravomocně uložen, ale není nařízen jeho výkon
- c) v rámci zajištění výkonu kontroly TDV

Činnost probačního úředníka před uložením TDV

V rámci přípravného řízení a řízení před soudem je činnost probačního úředníka v souvislosti a agendou TDV zaměřena na realizaci tzv. institutu předběžného šetření. Tato činnost rozšiřuje možnosti spolupráce PMS s obviněným ve fázi před rozhodnutím o jeho vině a uložení trestu a to specificky v těch případech obviněných, u kterých jsou naplněny podmínky pro možnost uložení tohoto trestu a zároveň vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele, lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu.

Smyslem realizace předběžného šetření je:

- zjištění základních informací k osobě obviněného,
- zmapování jeho stávající situace(rodinné, sociální, pracovní a zdravotní),

---

⁷⁴ Vězeňský řád Itálie. Dostupný z: http://www.miolegale.it/normativa/Ordinamento_penitenziario-Legge-354-1975/5.html

- poznání okolností spáchaného trestného činu z hlediska možných rizik a potřeb pachatele,
- zjištění postoje pachatele ke spáchanému trestnému činu a míry jeho odpovědnosti za řešení jeho následků,
- objasnění potřeb a zájmů oběti,
- rozpoznání vhodnosti uložení TDV a identifikace případných rizik znemožňující jeho výkon, včetně zjištění míry motivace pachatele podrobit se výkonu případně uloženého TDV.

Potřebné informace v rámci předběžného šetření probační úředník získává při osobní konzultaci s obviněným na středisku PMS a následnou kontrolou v místě jeho bydliště. Na základě zjištěných informací zpracuje svoje stanovisko k možnosti uložení TDV pro potřeby orgánů činných v trestním řízení.

Zjištění informací potřebných k projednání podmínek pro nařízení TDV

Smyslem činnosti PMS v této fázi vykonávacího řízení je:

- zjistit informace potřebné pro soudní rozhodnutí o stanovení počátku a místa výkonu TDV,
- vytvořit prostor pro navázání kontaktu s odsouzeným a umožnit odsouzenému obstarat si své záležitosti(např. uspořádání si svých rodinných a osobních poměrů)
- poznat odsouzeného a místo výkonu TDV, zejména pokud nemohl být ze strany PMS navázán kontakt v rámci institutu předběžného šetření,
- poučit odsouzeného o jeho povinnostech a právech, seznámit ho s rolí PMS,
- provést základní vyhodnocení stávající situace z hlediska rizik zejména v souvislosti s prováděním namátkových kontrol ze strany PMS.

Činnost probačního úředníka v rámci výkonu kontroly TDV

Základním kontrolním prostředkem výkonu kontroly TDV v době, kdy není k dispozici elektronický monitoring odsouzeného je provádění namátkové kontroly odsouzeného v místě výkonu TDV. Ve skutečnosti to znamená uskutečnění osobní návštěvy probačního úředníka v místě výkonu TDV a to v době, kdy se odsouzený má v určeném obydlí zdržovat. Dle praxe, k této osobní kontrole dochází minimálně 3 x v jednom měsíci. V případě zjištění prokazatelného maření výkonu TDV a nedodržování uložených přiměřených omezení a povinností sdělí tuto skutečnost probační úředník bezodkladně soudu, který TDV nařídil.

Činnost s odsouzeným k výkonu TDV probační úředník končí podáním závěrečné zprávy o průběhu výkonu TDV. Při podání pozitivní zprávy se probační spis ukončuje u PMS formou "Závěrečné zprávy o vykonání trestu". V případě podání návrhu na výkon náhradního trestu odnětí svobody se probační spis u PMS ukončuje formou " Zpráva o neplnění povinnosti ve zkušební době nebo nevykonání alternativního trestu".

Postavení a úloha probační služby ve vztahu k trestu domácího vězení

Probací rozumíme „organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontrolu výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů“.⁷⁵ Probace je prováděna jako účelná kombinace tří prvků: kontroly, pomoci a poradenství. Činností Probační a mediační služby se dosahuje zvýšené účinnosti trestních sankcí a vyváženého poměru mezi represí a prevencí.⁷⁶ S činností Probační a mediační služby se setkáváme jednak ve fázi ukládání trestu domácího vězení a jednak následně při jeho výkonu.

Institut předběžného šetření

Předběžné šetření je činnost, kterou provádí úředník Probační a mediační služby před rozhodnutím soudu o uložení trestu. Tato činnost spočívá zejména v zjištění důležitých okolností pro uložení tohoto trestu a neobejde se bez souhlasu obviněného. Předmětem zkoumání jsou aktuální bytové a sociální poměry obviněného, postoj obviněného k jeho trestné činnosti, jeho zájem odčinit negativní důsledky svého jednání a další okolnosti, které mohou mít vliv na případné uložení trestu domácího vězení.⁷⁷ Výsledkem šetření je podrobná zpráva, která slouží soudu k objektivnímu posouzení osoby a poměrům pachatele. Tento podklad pro soudní rozhodnutí je velmi důležitý, neboť pouze uložení trestu vhodnému pachateli povede k jeho řádnému výkonu a tím naplnění účelu sankce.

---

⁷⁵ § 2 zákona o Probační a mediační službě.

⁷⁶ ŽATECKÁ, E. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Ostrava : KEY Publishing s.r.o., 2007. s. 21.

⁷⁷ Činnost Probační a mediační služby v rámci zajištění a zabezpečení výkonu trestu domácího vězení (TDV) a následně i v propojení s elektronickým kontrolním systémem (EKS). *Justice.cz- Oficiální server českého soudnictví* [online]. [cit. 2011-13-02].

Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=5272&d=310183>

Kontrola výkonu trestu domácího vězení

Úředník Probační a mediační služby provádí kontrolu výkonu trestu formou namátkových kontrol, tzn. osobně navštíví odsouzeného v jeho obydlí, v době, kdy má tento povinnost se v obydlí zdržovat. Odsouzený je povinen umožnit probačnímu úředníkovi vstup do místa výkonu trestu.⁷⁸ Namátkové kontroly jsou doplňovány povinností odsouzeného účastnit se konzultací s úředníkem PMS na středisku Probační a mediační služby. Snahou probačního úředníka je odsouzenému pomoci při řešení problémů, poskytnout mu odborné poradenství a přimět ho k vedení řádného života. Pokud v rámci kontroly probační úředník zjistí, že odsouzený nedodržuje podmínky uložené mu soudem nebo vyplývající z trestního zákoníku, je povinen toto ihned oznámit soudu, který rozhodne o výkonu náhradního trestu odnětí svobody.⁷⁹

Nezavedení elektronického kontrolního systému má silně nežádoucí efekt, kdy veškerá kontrola výkonu trestu domácího vězení leží na bedrech Probační a mediační služby. Primárním posláním Probační a mediační služby však v žádném případě není dělat „dozorce“. Myslím si, že tato nevhodná situace poškozuje nově zavedený institut domácího vězení víc, než cokoliv jiného. V očích veřejnosti klesá důvěra v něj a soudci odmítají domácí vězení pro nemožnost jeho nepřetržité kontroly ukládat. Naplnění cíle nové trestní úpravy tak dostává trhliny.

4.5 Ukládání TDV v praxi

Během konzultací na středisku PMS Brno mně bylo umožněno seznámit se s několika současnými případy TDV dozorovanými PMS Brno. Z těchto případů jsem si vybral dva konkrétní případy, z nichž jeden byl vykonán a druhý přeměněn na VTOS.

Případ odsouzené č. 1

Odsouzená je žena, Marie K. ve věku 42 let, bytem v Brně. Byla v minulosti již 4 x pravomocně odsouzená za majetkovou trestnou činnost. V současné době žije u svých rodičů a svým přítelem, který byl též v minulosti několikrát pravomocně odsouzený za majetkovou trestnou činnost.

---

⁷⁸ § 334b trestního řádu.

⁷⁹ Domácí vězení. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. [cit. 2011 13-02]. Dostupný z: <https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni-2/>

Marie K. byla rozsudkem městského soudu v Brně ze dne 4. 5. 2011 shledána vinnou ze spáchání trestného činu zpronevěry dle § 248 odst. 1 trestního zákona a odsouzena podle § 248 odst. 1 trestního zákona za použití § 43 odst. 2 TrZ a § 60 odst. 1 písm. a) TrZ k souhrnnému trestu domácího vězení v trvání osmi (8) měsíců.

Zpronevěry se odsouzená Marie K. dopustila tím, že se dne 10. 11. 2009 ubytovala v penzionu ve středních Čechách, kde si na recepci vyžádala za úplaty zapůjčení LCD TV, který nebyl běžnou součástí vybavení pronajatého pokoje. TV jí byl následně do pokoje dodán a zapojen. Odsouzená v době od 13. 11. 2009 do 14. 11. 2009 penzion opustila i s televizorem, čímž majiteli penzionu způsobila škodu v celkové výši 5.500,-Kč.

Podle § 61 odst. 1 trestního zákoníku jí byla stanovena pro případ, že by byl výkon TDV zmařen, uložen náhradní trest odnětí svobody ve výměře čtyř měsíců. Současně byl dle § 43 odst. 2 TrZ zrušen výrok o trestu z rozsudku Okresního soudu v Karviné ze dne 22. 3. 2011. Uvedeným rozsudkem byla odsouzená za přečin krádeže podle § 205 odst. 1,2 TrZ ke čtyřem měsícům TDV. Jelikož se jedná o vícečinný souběh a je na místě uložení souhrnného trestu za sbíhající se trestné činy, soud uložil výše zmíněný souhrnný trest ve výměře osmi měsíců, kdy se odsouzená bude v místě trvalého bydliště zdržovat ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech v době od 18:00 hodiny večerní. do 7:00 hodiny ranní.

Před vydáním rozsudku byl na PMS Brno dne 27. 3. 2011 doručen přípis Okresního soudu v Benešově spolu s návrhem na potrestání obžalované, ve kterém je PMS žádána o zaslání zprávy ohledně obžalované, zda s PMS Brno spolupracuje a zda splňuje podmínky pro uložení TDV.

K dotazu soudu byla dne 28. 3. 2011 vypracována zpráva probačním pracovníkem, ve které je uvedeno, že obžalovaná splňuje podmínky pro uložení TDV a tento způsob potrestání se u obžalované jeví jako nejvhodnější. Obžalovaná Marie K. svého činu litovala a má snahu nahradit způsobenou škodu. Dále bylo probačním pracovníkem zjištěno, že se obžalovaná zdržuje v rodinném domku, který je ve vlastnictví jejich rodičů. V lednu 2011 se narodil syn, je tedy obžalovaná tohoto času na mateřské dovolené, přičemž pobírá rodičovský příspěvek ve výši 7.600,-Kč a příspěvek na dítě ve výši 500,-Kč. Obviněná se ke svému činu doznala a podepsala slib obviněného k uložení trestu domácího vězení. Dne 22. 5. 2011

samosoudce Okresního soudu v Benešově vydal nařízení výkonu trestu domácího vězení od 1. 6. 2011, které bylo také zasláno PMS ČR, středisko Brno, Moravské nám. 2, Brno,

Následoval výkon trestu domácího vězení, kdy probační úředníci vykonávali nad ním dohled. Dne 3. 6. 2011 provedli na adrese odsouzené, která byla stanovena k výkonu trestu domácího vězení, namátkovou kontrolu a odsouzená byla přítomna, rovněž tak při následných 58 namátkových kontrolách.

Odsouzená byla tedy při všech celkem 65-ti NK přítomna, dále začala pravidelnými splátkami nahrazovat poškozenému způsobenou škodu. Po skončení tohoto uloženého TDV bylo zasláno probačním pracovníkem soudu sdělení o vykonání TDV.

Případ odsouzené č. 2

Odsouzená je žena (rómka) Erika L. ve věku 24 let, bytem v Brně, je drogově závislá. V současné době bydlí v jednopokojovém bytě pavlačového domu. Spolu s Erikou L. v bytě žije její dcera, matka a babička. Erika L. byla v minulosti již 3 x pravomocně odsouzená za majetkovou trestnou činnost. Její 5-ti letá dcera byla vzhledem k dosavadnímu způsobu života odsouzené, svěřena do péče její matky.

V době od 22. 10. 2010 do 31. 10. 2010 Erika L. nabízela na aukčním serveru aukro.cz k prodeji elektroniku s úmyslem vydražené věci nezaslat a zasláné finanční částky si ponechat, tím spáchala přečin podvod podle § 209 odst. 1 trestního zákoníku. Za spáchaný přečin byla trestním příkazem vydaným Okresním ve Svitavách dne 9. 9. 2011 odsouzena podle § 209 odst. 1 trestního zákoníku s přihlédnutím k § 314e odst. 2 trestního řádu, § 60 odst. 1,3 trestního zákoníku k trestu TDV v trvání dvou měsíců. Podle § 61 odst. 1 trestního zákoníku jí byl stanoven pro případ, že by byl výkon TDV zmařen, uložen náhradní trest odnětí svobody ve výměře jednoho měsíce.

Před vydáním trestního příkazu dne 18. 7. 2011 byl se jmenovanou sepsán na Policii ČR protokol o výslechu obviněného, kde se jmenovaná ke spáchání skutku doznala a současně podepsala slib pro případ uložení TDV. Přípisem Okresního soudu ve Svitavách ze dne 25. 10. 2011 byla PMS Brno požádána vyšší soudní úřednicí o projednání podmínek TDV.

Dne 1. 11. 2011 navštívil probační úředník odsouzenou na její adrese za účelem projednání podmínek pro nařízení výkonu TDV. Odsouzená Erika L. se v době návštěvy probačního úředníka zdržovala v místě svého bydliště, kde mu sdělila, že TDV bude vykonávat v tomto předmětném bytě na adrese trvalého bydliště. Dále byla odsouzená pracovníkem probační služby poučena, aby se dne 3. 11. 2011 v 10:00 hod. dostavila na středisko PMS v Brně k projednání podmínek TDV, což odsouzená na místě slíbila a předem svoji účast potvrdila. Odsouzená, se však v daný termín, na PMS Brno nedostavila.

Dne 8. 11. 2011 byla proto probačním úředníkem provedena další návštěva v bytě odsouzené s úmyslem projednat podklady pro nařízení TDV. Odsouzená však nebyla přítomna, v bytě se nacházela pouze babička odsouzené, která úředníkovi probační služby uvedla, že její vnučka je závislá na drogách, v bytě se zdržuje jen příležitostně, volný čas tak tráví tzv. na ulici a není na ní spolehnutí. Dále uvedla, že se o dítě odsouzené trvale stará její matka. Na závěr této schůzky požádal probační pracovník babičku odsouzené, aby vnučce sdělila, že se má dne 9. 11. 2011 v 10:00 hod. dostavit na PMS Brno projednat podklady pro nařízení TDV. Opět se však odsouzená v uvedený termín nedostavila. Z tohoto důvodu, byla tedy dne 9. 11. 2011 písemně vyzvána ze strany probačního úředníka, aby se dne 16. 11. 2011 dostavila na středisko PMS v Brně. Odsouzená si však ani tuto výzvu nepřevzala, proto byl dne 16. 11. 2011 požádán o spolupráci asistent prevence kriminality romského střediska DROM v Brně. Pracovník uvedeného střediska DROM dne 24. 11. 2011 telefonicky sdělil probačnímu úředníkovi PMS v Brně, že byl v místě bydliště odsouzené, avšak odsouzenou se mu nepodařilo doma zastihnout. Na místě hovořil pouze s babičkou odsouzené a lidmi v dané lokalitě, kteří mu potvrdili již výše uvedené skutečnosti, týkající se kriminálního způsobu života odsouzené a také mu byla potvrzena informace, že se odsouzená v bytě vyskytuje velmi zřídka. Její aktuální místo pobytu se však pracovníku DROM nepodařilo zjistit a odsouzenou se mu nepodařilo kontaktovat.

Následně byla dne 24. 11. 2011 pracovníkem probační služby o této skutečnosti podána zpráva Okresnímu soudu ve Svitavách, s tím, že se do této doby nepodařilo s odsouzenou projednat podklady pro nařízení TDV a zda, tedy přes zjevnou nespolečenskou spolupráci ze strany odsouzené, výkon TDV nařizovat či uložený TDV rovnou přeměnit na náhradní trest odnětí svobody. Dále byly ve zprávě sděleny zjištěné skutečnosti týkající se bytu, ve kterém by měla odsouzená TDV vykonat. Jednalo se především o nedostatky typu, chybějící poštovní schránka, byt bez označení a nefunkční zvonek.

Přípisem Okresního soudu ve Svitavách ze dne 28. 11. 2011 bylo PMS Brno sděleno, aby TDV byl nařízen u odsouzené bez předběžného projednání a v případě, že nebudou plněny podmínky trestu, necht' je podán návrh na jeho přeměnu na trest nepodmíněný. Následně byl usnesením soudu ve Svitavách ze dne 5. 12. 2011 nařízen výkon TDV ve výměře dvou měsíců, s tím, že od data 1. 2. 2012 je odsouzená povinna zdržovat se na určené adrese ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech v době od 20:00 hodiny večerní do 5:00 hodiny ranní. Předmětné usnesení bylo odsouzené předáno prostřednictvím Policie ČR dne 15. 12. 2011. Pracovníci střediska PMS ČR v Brně zahájili kontrolu výkonu TDV dne 5. 2. 2012(neděle) v 14:00 hod. s výsledkem: odsouzená byla přítomna. Další kontroly, kdy byla odsouzená přítomna NK výkonu TDV proběhly v těchto termínech: 12. 2. 2012 (neděle) v 11:55 hodin, 18. 2. 2012 (sobota) v 9:45 hodin, 19. 2. 2012 (neděle) ve 12:00 hodin.

Dne 21. 2. 2012 (úterý) ve 20:30 hodin byla provedena další namátková kontrola TDV, tentokrát však odsouzená nebyla přítomna. V bytě odsouzené zanechali pracovníci provádějící kontrolu pro odsouzenou písemnou výzvu, aby se dne 22. 2. 2012 v 9:00 hod. dostavila středisko PMS Brno podat vysvětlení své absence v rámci kontroly TDV. Odsouzená se však ve stanoveném termínu nedostavila, ani PMS Brno nekontaktovala. Z uvedeného důvodu se pokusil pracovník PMS Brno dne 22. 2. 2012 ve 14:00 hod. osobně kontaktovat odsouzenou v místě její výkonu trestu, aby jí vyslechl a zjistil tak důvody její absence v rámci kontroly. Odsouzená však v bytě nebyla přítomna. Jednal tedy pouze s paní L. (babička odsouzené), která v předmětném bytě pobývá. Požádal jí, aby svou vnučku poslala následujícího dne tj. 23. 2. 2012 na PMS Brno k podání vysvětlení. Paní L. sdělila pracovníku střediska PMS Brno, že její vnučka, tedy odsouzená, nebývá v nočních hodinách doma a výkon TDV, tak neplní. Dne 23. 2. 2012 v 9:00 hod. se odsouzená na středisko PMS v Brně opět nedostavila a svou absenci tak nevysvětlila. Další NK výkonu TDV byla provedena dne 26. 2. 2012 (neděle) v 11:20 hodin. Odsouzená opět nebyla přítomna. Znovu byla v bytě ponechána písemná výzva, aby se dne 27. 2. 2012 v 9:00 hodin odsouzená dostavila na PMS Brno podat vysvětlení své absence. Odsouzená se však k podání vysvětlení nedostavila a PMS Brno nekontaktovala. Pracovníkem střediska PMS v Brně byl dne 27. 2. 2012 zaslán na Okresní soud ve Svitavách návrh na nařízení náhradního trestu odnětí svobody odsouzené Eriky L.. Uvedený návrh byl odůvodněn tím, že odsouzená celkem dvakrát nebyla přítomna ve stanovenou dobu na soudem určeném místě v rámci kontroly

výkonu TDV, kdy tyto absence odsouzená nevysvětlila, přes opakované výzvy. Je tedy zřejmé, že odsouzená mařila výkon uloženého TDV.

Po odeslání návrhu, byla provedena namátková kontrola u odsouzené 28. 2. 2012 (úterý) v 21:00 hodin, kdy bylo zjištěno, že došlo ze strany odsouzené k dalšímu porušení výkonu TDV, neboť nebyla přítomna na soudem stanoveném místě. Na místě opět zanechána výzva probačními úředníky, aby se odsouzená dostavila k podání vysvětlení dne 29. 2. 2012 v 10:00 hod. na středisko PMS v Brně. Na výzvu se odsouzená dostavila k podání vysvětlení. Zde uvedla, že přiznává, že skutečně nebyla na soudem stanoveném místě v určenou dobu, že to doma nemohla vydržet. Dále uvedla, že je těhotná (těhotenský průkaz nepředložila), neví však v kolikátém měsíci. Přiznala užívání drog, konkrétně heroinu. K povinnosti nahradit poškozenému škodu, uvedla, že na škodu dosud ničeho neuhradila.

Na základě výše uvedeného návrhu na nařízení náhradního trestu odnětí svobody u odsouzené Eriky L. bylo Okresním soudem ve Svitavách nařízeno veřejné zasedání na den 3. 5. 2012, kde by soud měl rozhodnout o případné přeměně TDV na TOS.

Závěr

Znovuzavedení trestu domácího vězení do sankčního systému českého trestního práva bylo bezesporu dobrým počinem. Jako nejpřísnější alternativa nepodmíněného trestu odnětí svobody vyplnilo v systému trestů mezeru mezi uvězněním pachatele, jakožto nejzávažnějším zásahem do nejširšího okruhu základních práv a svobod a ostatními alternativami představujícími podstatně nižší míru takového omezení. TDV omezuje osobní svobodu pachatele a ukládá mu povinnosti, které musí vykonávat. Navíc domácí vězení vyžaduje určitou dávku disciplíny a sebekázně, jelikož je na pachatele vyvíjen další tlak v podobě poměrně snadného porušení soudem uložených povinností. Pozitivním faktem zůstává, že díky domácímu vězení pachatel není nucen opustit své zaměstnání, nenarušují se rodinné a osobní vazby a v neposlední řadě šetří státu náklady spojené s výkonem trestu odnětím svobody.

V úvodu mé bakalářské práce jsem si stanovil za cíl poskytnout ucelený přehled o alternativních trestech v platné právní úpravě ČR, se zaměřením na TDV a činnost PMS při kontrole výkonu tohoto trestu. Tohoto cíle bylo dle mého názoru dosaženo. Při porovnání platné právní úpravy u vybraných zemí EU jsem dospěl k závěru, že není možné efektivní srovnání, neboť podobnou úpravu má pouze Slovensko, které spolu s ČR, na rozdíl od ostatních srovnávaných států nemá dosud zaveden elektronický monitoring odsouzených.

Při hodnocení efektivity ukládání TDV v ČR, jsem vlastním zjištěním při odborných konzultacích a studiem konkrétních spisů na PMS dospěl k závěru, že uložení uvedeného trestu je efektivní pouze v případě, kdy soudy akceptují doporučení pracovníků PMS k jeho uložení. Doporučení pracovníků PMS jsou vypracována na základě jejich předběžných šetření, kdy je objektivně posuzována vhodnost uložení TDV s ohledem na osobu a poměry pachatele. V současné době je TDV ukládán soudy v menší četnosti, než by si zasloužil. Tato skutečnost je dle mého názoru ovlivněna postojem společnosti, především justice, která TDV nevnímá jako trest opravdový, který by účinně chránil společnost před pachateli trestné činnosti a zároveň plnil ostatní funkce trestu. Domnívám se, že uvedený postoj soudců výrazně ovlivňuje možnost provádění efektivní kontroly výkonu tohoto trestu. Podle mého názoru může být výkon TDV efektivní pouze v případě, že je zajištěna dostatečná kontrola. V současné době je kontrola výkonu TDV prováděna pouze pracovníky PMS v rámci namátkových osobních kontrol. Jako dočasné řešení, do doby zavedení elektronického

monitoringu, který umožní permanentní kontrolu odsouzených, vidím v užší spolupráci PMS s policií a to jak státní tak i obecní. Tato spolupráce by umožnila zvýšení počtu kontrol a také využití místní a osobní znalosti příslušníků policie při výkonu jejich činnosti. Je však otázkou, nakolik je moje navrhované řešení při současné situaci, kdy dochází k realizaci výrazných úsporných opatření v oblasti personálních a provozních nákladů u policie, reálné.

V závěru práce jsem popsal dva konkrétní, odlišné případy dozorované střediskem PMS Brno, kdy první případ skončil vykonáním uloženého trestu domácího vězení a druhý případ nebyl vykonán a s velkou pravděpodobností bude přeměněn v trest odnětí svobody. Rozdíl v obou případech spočívá v tom, že u trestu, který byl vykonán, soud ještě před uložením trestu prověřil v součinnosti s PMS podmínky pro vhodnost uložení TDV, ve druhém případě soud rozhodl o trestu, aniž by zkoumal, zda jsou podmínky a osoba odsouzené pro tento trest vhodné.

Resumé

Bakalářská práce na téma alternativní tresty v ČR se zaměřením na trest domácího vězení je rozdělena do čtyř kapitol.

První kapitola obsahuje základní vymezení pojmu trestu, účelu trestu a jeho funkce. Část kapitoly je také věnována jednotlivým druhům trestů a historii trestu a trestání.

V druhé kapitole jsem se zaměřil na vývoj alternativních trestů na našem území, pojem alternativních trestů, jejich platnou právní úpravu v ČR a charakteristiku jednotlivých druhů alternativních trestů.

Ve třetí kapitole jsem se zabýval cíly a postavením PMS v ČR, přičemž jsou v této kapitole obsaženy také definice pojmů probace a mediace včetně jejich historického vývoje.

Čtvrté kapitola je věnována trestu domácího vězení a to jak z pohledu historie, tak i současné právní úpravy v České republice a v zahraničí. Vzhledem ke skutečnosti, že kontrola výkonu tohoto trestu je zajišťován prostřednictvím úředníků PMS, podrobně jsem se zaměřil také na jejich činnost v této oblasti. Tato kapitola je v závěru doplněna o konkrétní případy odsouzených k výkonu trestu domácího vězení dozorované střediskem Probační a mediační služby v Brně.

V samotném závěru práce jsem stručně zhodnotil efektivitu ukládání TDV a nastínil možnosti praktického využití alternativních trestů v rámci resocializační praxe. Práci doplňují přílohy, které slouží k pochopení praktického procesu ukládání TDV.

Anotace

Bakalářská práce předkládá ucelený přehled alternativních trestu de lege lata. Teoretická část práce pojednává v obecné rovině o účelu a pojmu trestu. Zaměřuje se podrobně na právní úpravu trestu domácího vězení v ČR a nabízí základní srovnání s právní úpravou TDV ve vybraných zemích EU. Dále se zabývá postavením a úkoly PMS v rámci dohledu výkonu TDV.

V praktické části jsou podrobně popsány dva konkrétní případy trestu domácího vězení s rozdílným závěrem. V závěru práce je hodnocena efektivita trestu domácího vězení v penitenciární praxi.

Klíčová slova: tresty, alternativní tresty, domácí vězení, probační a mediační služba

Annotation

The bachelor's degree thesis presents the integral compendium of alternative punishment types 'de lege lata'. Its theoretic part deals with the purpose and object of punishment from a general point of view. It aims, in detail, on the arrangements of house arrest in the Czech Republic, and it offers a basic comparison with the legislative adaptation of this punishment type in some EU countries. The thesis also deals with the status and function of the probationary and mediatory services, as concerns the supervision of the house-arrest punishment.

In the practical part, two factual cases of house-arrest punishment have been described, showing different conclusions. In the end of the thesis, the effectiveness of the house-arrest punishment in the penal practice has been evaluated.

Keywords: punishments, alternative punishment, house arrest, probationary and mediatory services

Literatura a prameny

Právní předpisy, zákony a vyhlášky:

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Zákon .č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon .č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Zákon .č. 141/1961 Sb., trestní řád, jak vyplývá ze změn provedených z.č. 41/2009 Sb.

Zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže

Zákon č. 257/2000 Sb., zákon o Probační a mediační službě

Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon

Pokyn ředitele PMS ČR č. 4/2010, kterým se upravuje metodický postup úředníku a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení

Knihy, syntetické práce a monografie:

BÍLÝ J., *Právní dějiny na území České republiky*. 1.vydání. Praha: Linde, 2003, ISBN 80-7201-429-3.

DOUBRAVOVÁ, D., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., ŠTERN, P. et al. Příručka pro Probaci a mediaci. Praha: Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici – Institut pro probaci a mediaci, 2001. ISBN 80-9029-980-6.

FENYK, J., SOTOLÁŘ, A., SOVÁK, Z. Mediace jako alternativní podoba naplnění trestní spravedlnosti. *Trestní právo*. 1998, č. 1,

HOLÁ, L. Vysledovat počátky mediace je obtížné. *Sociální práce*. 2005

HOLÁ, L. *Mediace. Způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing a. s., 2003. ISBN 80-247-0467-6.

HRUŠÁKOVÁ, M., ŽATECKÁ, E., PŘEPECHALOVÁ, K. Zamyšlení nad trestem domácího vězení v novém trestním zákoníku. *In Milníky práva v stredoeurópskom priestore - 2009 II. časť*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2009.

HORÁK, J. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*. 2005, č. 12,

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Praha: Leges, s.r.o., 2009, ISBN 978-80-87212-24-0.

JILKOVÁ, R. Alternativní způsoby řešení sporů. Proč mediace? *Bulletin advokacie*. 2002, č. 10.

KALVODOVÁ, V., Domácí vězení- jedna z možných alternativ odnětí svobody? *In Dny veřejného práva - 2007 - Days of public law*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4430-2.

KRÁL, V., Domácí vězení - další alternativní trest? *Trestněprávní revue*. 2007, č. 8.

KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné – Obecná část*. Brno: Masarykova univerzita, 2005.

KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha: C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-042-3.

KREJČÍŘIKOVÁ, K. Nový trest (trestní opatření) domácího vězení. *Státní zastupitelství*. 2009, č. 10.

KUČERA, P., KINCL, M. Ztratí trest domácího vězení smysl? *Trestní právo*. 2010, č. 4.

LYONS, L. *Historie Trestu. Justiční tresty od dávných dob po současnost*. Praha: Svojtka & Co., 2004, ISBN 80-7352-021-4.

MEZNÍK, J., KALVODOVÁ, V., KUČTA, J. *Základy penologie*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1248-X.

NAVRÁTILOVÁ, J. Trest domácího vězení. In *O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právní dny*. Praha: Leges, s.r.o., 2009.

-SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. ISBN 80-7179-350-7.

-ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-109-3.

-ŠČERBA, F.: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011, ISBN 978-80-87212-68-4.

-ŠČERBA, F. Právní úprava nových alternativních trestů. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10,

ŠTERN, P., OUŘEDNÍČKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál s. r. o., 2010, ISBN 978-80-7367-757-2.

-VAN KALMTHOUT, A. Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí. *Právní rozhledy*. Přeložila Ouředníčková Lenka. 1997, č. 12.

-VANTUCH, P. *Aktuální otázky postpenitenciární péče*. Brno, 1982.

-VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v Českých zemích a v Československu*. 3. nezměněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006, ISBN 80-210-4056-4.

-ŽATECKÁ, E. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2007, ISBN 978-80-87071-55-7.

Internetové zdroje:

www.aktualne.atlas.sk

www.altalex.com

www.cs.wikipedia.org

www.isip.sejm.gov.pl

www.jaspi.justice.gov.sk

www.jusline.at

www.miolegale.it

www.pmscr.cz

www.portal.justice.cz

www.psp.cz

www.ris.bka.gv.at

www.vscr.cz

www.uscourts.gov

Další zdroje

spisy vedené na PMS ČR, středisko Brno,

Seznam použitých zkratk

- EM** elektronický monitoring
- EU** Evropská unie
- LZPS** Listina základních práv a svobod
- NK** namátková kontrola
- OPP** obecně prospěšné práce
- PČR** Policie České republiky
- PMS** Probační a mediační služba
- TDV** trest domácího vězení
- TrZ** zákon .č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Přílohy:

Veškeré níže uvedené přílohy, byly poskytnuty střediskem PMS v Brně.

Příloha č. 1 Slib obviněného k uložení trestu domácího vězení

Příloha č. 2 Poučení o výkonu trestu domácího vězení

Příloha č. 3 Záznam o namátkové kontrole TDV

Příloha č. 4 Sdělení o porušení trestu domácího vězení

Příloha č. 1

Název střediska PMS

Sp. zn. (PMS)
Sp.zn.: (státní zastupitelství)

V Brně dne

Slib obviněného k uložení trestu domácího vězení

Jméno a příjmení obviněného:

nar.:

č. OP:

trvale bytem:

zdržuje se na adrese:

zaměstnání:

Potvrzuji, že jsem byl probačním pracovníkem poučen o podmínkách trestu domácího vězení a souhlasím s jeho **případným** uložením.

Prohlašuji, že k dnešnímu dni mi nejsou známy žádné skutečnosti, které by bránily ve výkonu trestu domácího vězení. Pokud mi tento trest bude rozhodnutím soudu uložen, budu jej řádně vykonávat.

S l i b u j i , že se v soudem stanovené době v rámci výkonu trestu domácího vězení budu zdržovat v obydlí na adrese:

.....
.....

S l i b u j i , že při výkonu kontroly trestu domácího vězení poskytnu veškerou potřebnou součinnost, která spočívá zejména v:

- umožnění kontroly mé přítomnosti v místě a době výkonu tohoto trestu probačním úředníkem,
- umožnění vstupu probačního úředníka do mého obydlí,

- plnění soudem uložených přiměřených omezení a povinností,
- hrazení způsobené škody.

Po celou dobu výkonu trestu domácího vězení povedu řádný život a budu spolupracovat s úředníkem PMS ČR. Potvrzuji, že přílohou mého písemného slibu je také mnou podepsané „Poučení o výkonu trestu domácího vězení“.

.....

obviněný

Slib obviněného byl učiněn za přítomnosti úředníka PMS ČR (jméno, příjmení, podpis):

.....

1.1 POUČENÍ O VÝKONU TRESTU DOMÁCIHO VĚZENÍ

Odsouzený:

Datum narození:

2 Podle § 60 odst. 3 trestního zákoníku trest domácího vězení (*dále jen trest*) spočívá ve Vaší povinnosti zdržovat se v určeném obydlí v době stanovené v rozhodnutí soudu.

V rámci výkonu kontroly tohoto trestu jste povinen/na poskytnout probačnímu úředníkovi veškerou potřebnou součinnost, což znamená, že musíte:

- dodržovat stanovené podmínky domácího vězení a být osobně přítomen při namátkové kontrole,
- umožnit probačnímu úředníkovi provedení namátkové kontroly a vstup do Vašeho obydlí, kde trest nařízením soudu vykonáváte,
- oznámit neprodleně probačnímu úředníkovi skutečnosti, které Vám brání vykonávat uložený trest a tyto skutečnosti doložit,
- zdůvodnit a doložit Vaší nepřítomnost zjištěnou při namátkové kontrole trestu,
- plnit **přiměřené povinnosti a dodržovat přiměřená omezení, pokud Vám byla soudem uložena**, včetně povinnosti náhrady škody, nákladů trestního řízení a nákladů trestu domácího vězení,
- osobně docházet na středisko Probační a mediační služby ve sjednaných termínech a udržovat dohodnutý kontakt s probačním úředníkem,
- informovat probačního úředníka o každé změně místa pobytu, aktuálním telefonním kontaktu, zaměstnání, příp. studijních poměrech a dokládat sdělené informace.
- **vést řádný život**

Probační úředník v rámci výkonu kontroly trestu domácího vězení:

- provádí namátkové kontroly Vaší přítomnosti v určeném obydlí a čase a vyhotovuje o tom písemný záznam,
- prověřuje důvody porušení trestu,
- informuje bezodkladně příslušný soud o Vašem porušení trestu,
- vykonává kontrolu toho, jak plníte soudem uložené přiměřené povinnosti a dodržujete přiměřená omezení a zda vedete řádný život,
- prověřuje, jak plníte své finanční závazky (hrazení škody, nákladů trestního řízení, nákladů trestu domácího vězení),
- vede s Vámi a dalšími osobami z Vašeho okolí osobní konzultace a vyhotovuje z nich písemný záznam a zprávy pro soud,
- opatřuje v souladu se zákonem o PMS a zákonem 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, další potřebné informace o Vás z jiných zdrojů (např. od orgánů státní správy a samosprávy, orgánů činných v trestním řízení a jiných institucí), a to zejména pokud je sám nedoložíte.

Během výkonu trestu se můžete na probačního úředníka obracet s žádostí o spolupráci při řešení aktuálních obtížných situací, které mohou mít negativní vliv na průběh trestu.

V případě nedodržení zákonem stanovených podmínek pro výkon trestu domácího vězení soud rozhodne o výkonu celého náhradního nepodmíněného trestu odnětí svobody.

V Brně dne

.....

.....

probační pracovník

odsouzený

ZÁZNAM O NAMÁTKOVÉ KONTROLE TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Jméno odsouzeného	
Datum narození	
Adresa výkonu TDV	

Zjištěné skutečnosti při provádění kontroly

(zjištění týkající se lokality a místa výkonu TDV, zjištěná nová rizika nebo nové skutečnosti apod.)

Datum a čas provedení namátkové kontroly	
---	--

Odsouzený byl/nebyl přítomen	
<i>Jestliže byl odsouzený při kontrole přítomen:</i> Podpis klienta	
Poznámky - při pozitivní kontrole popis důležitých okolností (projevy klienta, těžkosti nalezení místa) - v případě nepřítomnosti klienta jsou zde popsány skutečnosti o učiněných krocích ke kontaktování klienta, jednání s jinou osobou, způsob a místo uložení „Oznámení o namátkové kontrole“	

Úředník/asistent PMS provádějící kontrolu:		Podpis
Další přítomné osoby <i>(uvést o koho se jedná)</i>		

Příloha č. 4

Brno

Název střediska PMS

Jméno, příjmení odsouzeného:

Datum narození:

SDĚLENÍ O PORUŠENÍ TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Paní,

oznamuji Vám, že jsem dnes, tj. .... provedl v místě Vašeho bydliště na adrese Kuřimská 19, Brno 621 00, kde máte vykonávat soudem nařízený trest domácího vězení v .....hod. namátkovou kontrolu dodržování podmínek výkonu tohoto trestu.

V uvedenou dobu jste nebyla přítomna a ani jiným způsobem jsem s Vámi nemohl navázat kontakt.

Protože jsem tímto zjistil, že neplníte povinnost zdržovat se ve stanovené době na určeném místě, žádám Vás, abyste se dostavila dne .....v.....hod na středisko PMS Brno, Moravské nám. 2 a zdůvodnila mnou zjištěné porušení trestu domácího vězení.

V případě, že se nedostavíte, budu nucen soud vyrozumět o tom, že tímto maříte účel uloženého trestu domácího vězení a to bez toho, že byste mi uvedla důvod. Současně soudu navrhnou, aby ve Vašem případě zvážil uložení náhradní trest odnětí svobody.

.....

probační pracovník